…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 245 (13561) 1971 оной октябриин 16, суббото

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

БҮЛЭГ „КОСМОСУУД“ НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

1971 оной октябриин 13-да «Космос-444», «Космос-445», «Космос-446», «Космос-447», «Космос-448», «Космос-449», «Космос-450», «Космос-451» гэһэн Газарые тойрон дабшаха хэмэл одод Советскэ Союзһаа ниидхүүлэгдэбэ.

Найман хэмэл одон бултадаа түлхин гаргаха нэгэл ракетээр замбуулинай замда оруулагдаа.

Хэмэл одон дээрэхи түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ. Залан ябуулдаг, тоолон тодорхойлдог центр хэмэл ододһоо абтаһан мэдээсэлнүүдые шэнжэлэн согсолно.

(ТАСС).

ОКТЯБРИИН ХУБИСХАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ 54

БЭРХЭ МАЛШАД

…ндаа сагай уларилай хэ-…жагүй байбашье, Баян-…хозой малшад бэлшээ-…өөр хэрэглэжэ, малаа …дуулһан, хүшэ тамиры-…лһан байна.

…совхозой үхэршэд һубай …а гүүртэнүүдые холын …дэ зөөжэ, элбэг ногоон-…г заншалтай болонхой. …ажал дээрэ үнинэй хү-…дүй дүршэлтэй малшад А. Дамбаев, Р-Д. Найдаков, Г. Дагбаев болон бусад эрхимлэһээр. Үнгэрһэн зунай бэлшээриин үедэ тэдэнэр даажа абаһан үхэрнүүдэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 граммаар нэмээһэн юм. Тиихэдэ II отделениин мал адуулагша Цыбикжаб Цыденов үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые сүүдхын 1116 граммаар нэмээһэн. Энэ нүхэрнай совхозой центрһээ хэдэн арбаад километртэ оршодог Музайха гэжэ газарта зуһаһан байна. Мүнөө үедэ совхозой малшад гүрэндэ мяха тушааха 9-дэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб саг болзортонь бэелүүлхээр оролдожо байна.

С. НАМЖИЛОВ.

Захааминай аймаг.

…РБА ҺАРААР …ИДШАЛБА

…Октябриин хубисхалай 54-дэхи жэлэй ойн …рулан, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ …он Чисаанын совхозой малшад гүрэндэ …продуктнуудые тушааха байгша онойн …сум дүүргэхээр оролдожо байнхай. …дэнэй ёһоор, тус ажахын һаалиин гүүртэнүүдэй һаалишад һү һааха, гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэб гурбан һараар уридшалан бэелүүлһэн байба. Эндэ түрүү һаалишад Е. Н. Глазкова, Х. Ц. Буянтуева, Б. Ц. Цынгуева, Д. Ж. Жамбалова, Н. Т. Шкедова гэгшэдэй хубита яһала бии. Эдэнэр тус бүреэ 300 центнер һү һааха түсэбөө 320-350 центнертэ хүргэбэ. Мүнөө тус ажахын һаалиин гүүртэнүүдтэ ажалладаг һаалишад, малшад ниитынгээ малай үбэлжэлгэдэ түлэг дундаа бэлдэжэ байнхай.

Д. ЦЫРЕНОВ.

Хэжэнгын аймаг.

ҮНДЭР НЭРЭДЭ ХҮРТЭБЭ

…Матвеев хорёод шахуу …Хандагатайн леспромхоздо …ажалдажа… Тэрэ дүй дүр-…бали даа. Техникэеэ …ашаглан хүдэлгэхэ хэ-…ехэ анхарал хандуулдаг. …ашаар халаан бүриингөө …хододоо үлүүлэн дүүр-…шэнэй дундаһаа эрхим-…байдаг. Илья Изотович …даадаг бага комплек-…бригадын гэшүүд үнгэрһэн табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэһэн байна.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар хүдэлнэ. Эдэнэр жэлэй эхинһээ 20 мянган кубометр модо бэлэдхээд байна. Иимэ ехэ модо бэлэдхэһэн тус бригадын ажалайнь туйлалтанууд үндэрөөр сэгнэгдээ. Тэдэнэртэ «СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерствын эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдобо. Энэ нэрэ солоёо дээрэ абажа ябахын тула И. И. Матвеевэй бригадын модошод бүри эршэмтэйгээр хүдэлнэ.

Н. ТЮРНЕВ.

Константин Панкратович Антонов «Электромашина» заводой кранай цехэй механическа участогта токарёор ажалладаг юм. Партиин гэшүүн Константин Панкратович дүй дүршэлтэй, мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэн байһан тула ажалай үльгэр жэшээ харуулхаһаа гадна, энэ участогта хүдэлхэеэ ороһон залуушуулда һургаал заабаряараа ехэ туһа хүргэдэг. Эрхим шанартай продукци гаргадаг байһанайнь түлөө тэрээндэ хэдэн жэлэй урда тээ хубиин тамга олгогдоо һэн.

Октябриин хубисхалай ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ нүхэр Антонов улам эршэтэйгээр ажаллажа, үдэрэйнгөө нормо 140 процентээр дүүргэнэ.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

Н. В. ПОДГОРНЫН ИРАНДА ОШООД БАЙҺАН ТУХАЙ

ПЕРСЕПОЛИС. (ТАСС-ай тусхай корр). Иранай шахиншах Мохаммед Реза Пехлеви октябриин 14-дэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорные бараалхаба.

Энэ уулзалгын үедэ удаан саг соо, хани ёһоной хөөрэлдөөн болоһон байна.

Н. В. Подгорный Л. Свободотой уулзаа

ПЕРСЕПОЛИС. (ТАСС-ай тусхай корр). Чехословакиин Социалис Республикын Президент генерал Л. Свобода октябриин 14-дэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнытой уулзаа.

Хани ёһоной, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө хэбэ.

2500 ЖЭЛЭЙ ОЙН НАЙР

ПЕРСЕПОЛИС. (ТАСС-ай тусхай корр). Иранай эртэ урда сагай ниислэл Персеполис хотодо Иран гүрэнэй 2500 жэлэй ойн һайндэртэй холбоотой баярай найр боложо байна.

Иранай шахиншах Мохаммед Реза Пехлевиин уряалаар энэ һайндэртэ хабаадахын тула дэлхэйн олохон гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонор Персеполиста ерээ. Тэдэнэй дунда ЧССР-эй президент генерал Л. Свобода, ВНР-эй Президиумэй түрүүлэгшэ П. Лошонци, СФРЮ-гэй президент Иосип Броз Тито, СРР-эй Гүрэнэй соведэй түрүүлэгшэ Н. Чаушеску, Эфиопиин император Хайле Селассие, Индиин президент В. Гири, Турциин президент Дж. Сунай, Финляндиин президент У. Кекконен, США-гай вице-президент С. Агню болон бусад бии.

Энэ һайндэртэ хабаадахын тула СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный Персеполиста ерэнхэй.

Персеполистахи баяр найрай хажуугаар, Иранай гүрэн түрын 2500 жэлэй ойдо зорюулагдажа, иранистнуудай уласхоорондын конгресс Шираза университедтэ зарлагдаа. Энээнэй хүдэлмэридэ дэлхэйн 40 ороной эрдэмтэд, тэрэ тоодо академик Г. В. Церетели түрүүтэй совет иранистнууд хабаадана.

Европодо аюулгүй байдал хангаха Советскэ комитедтэ

Европодо аюулгүй байдал хангаха Советскэ комитедэй бюрогой ээлжээтэ заседани болобо.

Байгша оной сентябриин һүүл, октябриин эхин багаар Советскэ Союзда ерэһэн Европын аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха Бельгиин ассоциациин, мүн Европодо аюулгүй байдал хангалгын хэрэг эрхилхэ Финскэ комитедэй делегацинуудтай хэһэн уулзалгын дүнгүүдые бюро һайшааба .

Хилын саанахи олониитын эмхинүүдэй үүсхэлээр зарлагдаһан, Европодо аюулгүй байдал хангаха асуудал зүбшэһэн конференцинүүдтэ хабаадаһан комитедэй түлөөлэгшэдэй мэдээсэлнүүд заседани дээрэ шагнагдаа.

Аюулгүйн, харилсаа холбооной асуудалаар бүхэевропейскэ зүблөө зарлалгые дэмжэһэн Европын арад зоной үүсхэл һүүлэй үедэ дэбэрэн дэлгэрээ. Энэ түбиин ниитын хүсэнүүдэй хуралдаа үнгэргэхэ хэрэгые дэмжэхэ шэнэ хүсэнүүд элсэнэ гэжэ бюро ханангяар тэмдэглэбэ.

МЕДАЛЬНУУД БАРЮУЛАГДАБА

Монголой Арадай Республикаһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Н. Лувсанчултэм МНРП-гэй ЦК-гай, Монголой Арадай агууехэ хуралай, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө совет-монгол хани барисаанай түбэй бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ Советскэ Союзай Маршал С. М. Буденныдо «Монголой арадай революциин 50 жэл», «Монголой Арадай Армиин 50 жэл» гэһэн медальнуудые барюулба. Монголой арадай революциин, Монголой Арадай армиин 50 жэлэй ойтой дашарамдуулагдан, эдэ медальнуудаар нүхэр С. М. Буденный шагнагдаһан байна.

(ТАСС).

КОНВЕНЦИ ХҮСЭНДӨӨ ОРОБО

Агаарай онгосонуудые хуули бусаар ээзлэн булимтарха ябадалтай тэмсэхэ тухай 1970 оной декабрьда Гаага хотодо уласхоорондын конвенци дээрэ хараалагдаһан конвенци 1971 оной октябриин 14-һөө хүсэндөө оробо. Энэ конвенциин хүсэндөө орохо үеэр 70 гаран гүрэн, тэрэ тоодо СССР, НРБ, ВНР, МНР, СРР, ПНР, ЧССР, СФРЮ, ГДР, ФРГ, США, Франци, Канада, Итали, Австри, Швецари, Швеци, Норвеги, Финлянди, Турци, Иран, Афганистан, Япон тэрээндэ гар табяад байгаа. Конвенциин хүсэндөө оротор гар табяагүй байһан ямаршье гүрэнэй тэрээндэ нэгэдэхэдэнь болохо.

Агаарай онгосонуудые хуули бусаар ээзмдэн булимтарха ябадалтай тэмсэхэ тухай конвенци хадаа самолёдуудые хүсөөр абаашаха, агаарай онгосонууд дээрэ бандитизм гаргаха мэтын иимэ гэмтэ аашануудтай тэмсэхэ уласхоорондын юридическэ шухала арга болоно. Самолёдууд дээрэ гарһан гэмтэ ябадал яахадаа илангаяа ехэ аюултайб гэхэдэ, һуужа ябаһан хүнүүдэй ба экипажай гэшүүдэй ами наһанда аюул тохёолдуулдаг, агаарай замаар һаадгүй дабшалгада түбэг тойбо татадаг байна бшуу. Самолёдуудые хүсөөр абаашаһан гэмтэдэй хаанашье хоргодохо гэжэ һэдээ һаань, сүүдээр зайлашагүй хэһээлгэ хангагдаха болоно. Гэмтэ нюурай ябашоод байһан гүрэн тэрэ хүниие гэм зэмэһээнь дулдыдангүй сүүдэй харюусалгада хабаадуулха уялгатай. Тиимэ гэмтэ нюурнууд тушаа хэһээлгын тон шанга хэмжээнүүдые абаха гэжэ конвенцидэ хабаадагшад өөһэдыгөө уялгална. Гэмтэ нюурнуудые тушааха тухай тусхай хэлсээнүүдые хоорондоо баталаагүй гүрэнүүдтэ энэ конвенци самолёдуудые хүсөөр абаашаһан гэмтэ хүнүүдые барижа тушааха хуулита үндэһэ баримта болохо байна.

ҮНЭ ГУРИМААР МҮРЫСЭНЭ

…Сибириин түмэр замай …н отделениин хүдэлмэ-…табан жэлэй турша …ажалаа тодорхойлходоо, …й бүтээсые 35,2 про-…дэшэлүүлхэ, тэрэнэй …ихи гүйдэлыень 32 про-…үргэдхэхэ, ашаа шэрэл-…ь үные 12,5 процен-…уулха шиидхэбэри ба-…н юм. Эдэ хараа тү-…дүүргэхэ гээшэ бэлэн …гэжэ түмэр замшад …лгоно.

…аа бүтээсые дээшэ-…рэглэгдээгүй нөөсэнүү-…тэйгээр ашаглаха ту-…ениин хүдэлмэрилэгшэ …жолһон байгаа. Энэ …тухай отделениин диспет-…албанай хүдэлмэрилэгшэд …ааар бодомжолжо, суг-…ээ зүбшэн хэлсэһэн, …хэн өөрынгөө дурадхал …байгаа. Тиигээд дис-…албанай хүдэлмэрилэг-…лениингээ бүхы ажал-…далга бэшэг баталан …совхозой сүүдхын дунда …ые 1000 километртэ, …ие — 500 километр-…гэжэ диспетчерскэ ал-…мэрилэгшэдэй хандал …дэһэн байгаа. Теэд …тус албанай ажалшад …дынгөө хүсөөр бэе-…жагүй байгаа бшуу. …эр түргэн суглуулаг-…ан хэр түргөөр ашаг-…агданаб, локомотив саг соогоо үгтөө гү, тэрэниие жолоододог бригадын гэшүүдэй мэргэжэл, шадабари болон бусад олон асуудалнуудһаа поездын хурдан түргэнөөр ябаса дулдыдадаг юм. Ушар тиимэһээ локомотивна депогой ашаглалгын цехэй хүдэлмэрилэгшэд диспетчернүүдэй хандалга уряае бултанһаа түрүүлэн дэмжэһэн байгаа. Удаань эдэ хоёр албанай хүдэлмэрилэгшэд хамтаржа, дурсагдаһан хандалгаяа дахин зүбшэн хэлсэбэ. Тиигээд диспетчернүүд болон локомотивай бригадануудай хоорондо шэнэ ёһоной мүрысөөн дэлгэржэ эхилээ бэлэй.

Мүрысөөнэй гуримай ёһоор локомотивай машинист туһалагшатайгаа замда гарахаһаа урид поездын диспетчертэ ошожо хөөрэлдэдэг, мүрысөөнэй договор баталдаг байха юм. Тэрэ договор соонь хоёр талын уялга хараалагдадаг байна. Жэшээлбэл, локомотивай машинист туһалагшатаяа поездоёо тус участогтаа түргөөр, шадамар бэрхээр жолоодохо, аюулгүйн эрхэ байдал сахиха, электрын элшэ хүсэ ба түлишэ арьбалха талаар уялга абана. Диспетчерынь машинистдэ саг болзор соонь хэрэгтэй мэдээсэлнүүдые үгэжэ байха уялгатай. Иимэрхүү социалис уялгануудай дүүргэлтэ хоёр талаһаа наринаар хинагдан шалгагдажа байдаг болонхой. Дүнгүүдынь нэгэ эрьесын дүүрэмсээр согсологдоно.

Ажалдаа анхаралтайгаар хандажа, эрхим үрэ дүн туйладаг ажалай түрүүшүүл үдэр бүри олошорно. Поездын диспетчернүүд К. И. Серебренников, И. В. Герасимович, М. В. Ильков, локомотивай машинистнүүд В. К. Жарков, В. Н. Васильев, В. И. Соколов, В. А. Лукьянов, машинистын туһалагша, ВЛКСМ-эй гэшүүн С. Щедрин болон бусад социалис мүрысөөнэй манлайда ябана.

Эдэ бүгэдын ашаар локомотивна депогой ашаглалгын цехэй коллектив локомотивай техническэ гүйсын сентябрь һарын түсэб 104,8 процент дүүргэжэ, ехэ хэмжээнэй электрын элшэ хүсэн, түлишэ алмагдаһан байна. Тиихэдэ локомотивай сүүдхэ бүриин дунда зэргын гүйсэ нилээд дээшэлээ.

Локомотивна депогой ашаглалгын цехэй, диспетчерскэ албанай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэһэн шэнэ гуримай социалис мүрысөөн отделениин бусад участогуудта дэлгэржэ эхилээ. КПСС-эй XXIV съездын нэрэмжэтэ пассажирска колоннын машинист-инструктор В. П. Валькович Агуу Октябриин 54 жэлэй ойн хүндэлэлдэ шэнэ уялга абаба. Жэлэй дүүрэтэр поезднуудаа график соонь һайнаар жолоодохо, 50 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 20 тонно түлишэ алмаха зорилго энэ нүхэр урдаа табинхай.

Локомотивна депогой пассажирска колоннын машинистнүүд ба тэдэнэй туһалагшад Эрхүүгэй областиин Нижнеудинск станциин коллективые социалис мүрысөөндэ уриба. Тиигэжэ эдэнэр КПСС-эй XXIV съездын баталан абаһан шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө нэтэрүү шангаар тэмсэжэ байна.

Э. ДМИТРИЕВ.

ОРОЛДОСОТОЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ЕХЭ

Гахай үсхэбэрилгэ тус ажахыда эгээл ашаг олзо ехэтэй һалбаринуудайнь нэгэн болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ Ягодныи гахайн фермын коллектив гүрэндэ тарган мяха ехээр худалдажа, колхоздоо горитойхон олзо оруулна.

Абаһаар эдэнэртэ нилээд бэрхэшээлнүүд тохёолдожо, хэһэн ажалынь хододоол урагшагүйдэгшэ бэлэй. Удангүй эндэхи гахайшад республикынгаа түрүү гахайшадай дүй дүршэл халан абажа, ажалдаа шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар бэрхэшээлһээ гаража захалаа һэн. Мүнөө энэ фермын коллектив ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, һара, квартал бүхэнэйнгөө даабариие жэншэдгүй дүүргэдэг.

Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ коммунист И. М. Афанасьевай хүтэлбэрилдэг Ягодныи гахайн фермын хүдэлмэришэд 1350 поршоонхо абажа түлжүүлхэ ба гүрэндэ 1000 центнер гахайн тарган мяха худалдаха түсэбтэй юм. Теэд энэ хараалагдаһан даабаряа саг болзортонь дүүргэхын тула тус фермын коллектив бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ хэлсэһэн байна. Тиигэжэ тэдэнэр түсэбһөө гадуур 450 поршоонхо абажа, 100 центнер мяха тушаахаар шиидээ һэн.

Тэрэ гэһээр эгсэ юһэн һара үнгэрөө. Энэ хугасаа соо дурсагдагша фермын гахайшад поршоонхо абажа түлжүүлхэ даабаряа 95,3 процент бэелүүлһэн байна. Зүгөөр энэ амжалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, фермын гахайшад даажа абаһан эхэ гахайнуудаа саг соонь ороондо оруулжа, абтаһан поршоонхонуудаа нарайһаань хойшо үбшэн тахалда нэрбүүлэнгүй үхэл гарзагүйгөөр, зоотехническэ заабариин ёһоор харууһална.

Гэхэтэй хамта энэ хугасаа соо ажалдаа эрхим амжалта туйлаһан түрүүшүүл эндэ нилээд олошороо. Жэшээлбэл, үнинэй гахайшан Мавра Константиновна Федотова оролдосотой шударгыгаар ажаллажа, жэлэй эхинһээ хойшо 545 поршоонхо абажа түлжүүлээ. Мүнөө энэ нүхэрнай абтаһан эдэ поршоонхонуудайнгаа 468-ень шахан таргалуулгын бүлэгтэ тушаанхай.

Тэрэшэлэн эндэ гахайшан Фекла Михайловна Трифоновагай туйлаһан ажалайнь илалта онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ үнгэрһэн юһэ һарын туршада 535 поршоонхо түлжүүлжэ, толгой бүрииень 15 килограмм шэгнүүртэйгээр нүгөөдэ бүлэгтэ оруулһан байна.

Тиихэдэ үнинэй гахайшадай нэгэн В. И. Чебунина мүн лэ амжалтатай ябана. Эдэ гурбан түрүү гахайшад жэлэй эхинһээ хойшо хамтадаа 1549 поршоонхо абажа, тус бүриинь шэгнүүрые дунда зэргээр 17 килограммда хүргэһэн байна.

Эхэһээ һалгаагдаһан поршоонхонуудые харууһалдаг гахайшад тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхын 330-380 граммаар нэмээһэн юм. Дурсагдагша фермын 12 гахайшад даалгагдаһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, нэтэрүүгээр хүдэлмэрилһэнэйнгөө ашаар гахайнуудайнгаа шэгнүүрыень бүхыдөө 1040 центнерээр нэмээжэ, гүрэндэ гахайн мяха тушааха гурбадахи кварталай түсэб 1014 процент дүүргэжэ амжаа.

Вл. САМБУЕВ,

худөө бэшэгшэ.

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

КОМБИНАТ СООГОО ТҮРҮҮ

…мебельнэ комбина-…хюрөөдэдэг цехэй кол-…байгша оной юһэ һара …мянган кубометр модо …даабаряа 109.448 ку-…хүргэһэн байна. Иимэ …материал гарга-…тус цехэй коллектив …оролдожо хүдэлөө. Эдэ-…Октябриин 54-дэхи …баярай хүндэлэлдэ …уялга абаһан. …бодото дээрэнь бэелүүл-…халаан бүриингөө …үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ …дүүргэжэ шаданашье. …эрхим хүдэлмэришэд …Лашаганова, Т. А. Ушако-…И. Толпыгина гэгшэд …40—50 процентээр …дүүргэжэ, түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Михаил Васильевич Тюрюхановай даадаг участогай хүдэлмэришэд монсогор модо хэрэгтэй хэмжүүрээрнь тайража, хюрөөдэлгын цехтэ тушаадаг байна. Эдэнэр юһэ һарын даабариһаа гадуур 901 кубометр модо тайража, амжалта туйлаа. Эдэнэй оролдолгоор лэ хюрөөдэлгын цехэй хүдэлмэришэд һайн шанартай хабтагай ехээр гаргажа, барилганuудта эльгээнэ. Эдэнэр саашадаашье габшагай шангаар хүдэлжэ байхаар шиидэнхэй.

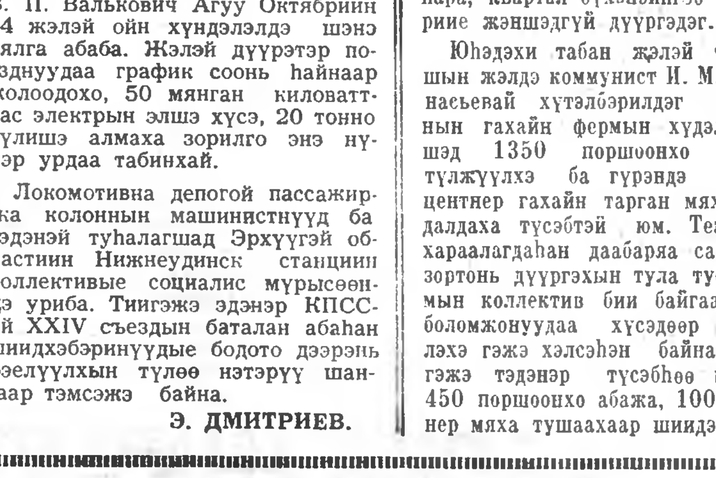

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модоной участогые даагша М. В. Тюрюханов.

Д. БАЛДАНОВАЙ фототекст.

2000 километрэй зам гаталхань

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин научно-шэнжэлгын экспедици Франциин «Дюмон-Дюрвиль» гэжэ антрактическа станциһаа «Восток» гэжэ совет научно-шэнжэлгын станци хүрэтэрхи 2000 километрэй зайда дабшахань. 10 хүн энэ замые гусеничнэ тракторнуудаар гаталха юм. Дабшалгын түрүүшынь шата 1971 оной ноябрьһаа 1972 оной февраль хүрэтэр үргэлжэлхэ. Хоёрдохи шатань—1972—1973 онуудта дүүрэхэ. Энэ дабшалга гляциологическа шэнжэлгэнүүдые хэхэ уласхоорондын программын хэмжээн соо Антрактидые шэнжэлхэ байна.

Удаан болзорто харилсаа холбооной түлөө

ПАРИЖ. (ТАСС). Удаан болзорто харилсаа холбооной үндэһэн дээрэ контрактнуудые баталалга хоёр талада ашагтай гэһэн һанамжые совет, француз химическэ промышленностиин түлөөлэгшэд дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Химическэ промышленностиин, химическэ машина бүтээлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ совет-француз холимол бүлэгэй зургаадахи сессидэ хабаадаһан делегациин хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай журналистнуудта мэдээсээ.

«КОСМОС-452»—ЗАМБУУЛИНДА

Дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Космос-452» гэжэ хэмэл одон 1971 оной октябриин 14-дэ Советскэ Союзһаа дэгдээгдэбэ.

…МЯХАЛИГ …МАЛАЙ …ВЫСТАВКЭ

Һүүлэй үедэ Яруунын аймагай ажахынууд мяхалиг үүлтэрэй мал олоор үсхэбэрилхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулһанайнгаа ашаар гүрэндэ тарган мяха тушааха түсэбөө жэншэдгүй дүүргэдэг болонхой. Энэньшье гайхалгүй. Малшадынь һайн үүлтэрэй үхэрнүүдые олоор үсхэбэрилхэдэ али зэргын ашагтай байһыень ойлгодог, тиимэһээ даажа абаһан малаа нарайһаань хойшо һайнаар харууһалхые оролдодог байна.

Һаяхан дурсагдагша аймагай Яруунын совхозой түб—Гүндэ тосхондо дүрбэн янзын—герефорд, симментал, хальмаг, сагаан толгойто казах үүлтэрэй малай выставкэ үнгэргэгдэһэн байна. Эндэ «Юбилейный», «Комсомольский», Яруунын ба Исэнгын совхозууд хабадалсажа, үсхэбэрилжэ байгаа үүлтэртэ малаа выставкэдэ асаржа харуулаа. Гадна тус выставкэдэ байлсаһан Буряадай, Шэтын областиин хүдөө ажахын, эрдэм шэнжэлэлгын институдуудай эрдэмтэд, аймагуудай колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд герефорд, хальмаг үүлтэрэй бухануудые ехэтэ һайшаагаа. Түргэн боргожодог, бэеэр томо иимэ үүлтэрэй мал гол түлэб «Юбилейный», Яруунын, Исэнгын совхозууд үсхэбэрилдэг юм.

Выставкын үедэ ажахынуудай мал хаража сэгнэхэ тусхай комисси байгуулагдажа, эрхим һайн үүлтэрэй бухануудые элирүүлжэ, алтан, мүнгэн, бронзо медальнуудые зүүлгээ

Тэрэшэлэн эндэ түрүү мэргэжэлтэд, малшад үнэтэ бэлэгүүдээр, Хүндэлэлэй грамота, дипломуудаар шагнагдаһан байна.

Ю. БАРАНЧИК,

аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ТООСООТО ҺУНГАЛТЫН СУГЛААНУУД

ТОДОРХОЙ ХЭМЖЭЭНҮҮД ХАРААЛАГДАБА

Үнгэрһэн тоосоото үедэ эмхидхэлэйнгээ болон политическэ хүдэлмэреэ Яруунын совхозой гурбадахи отделениин партийна эхин организаци нилээд һайжаруулаа. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ, харюусалгыень дээшэлүүлхэ талаар зохихо хэмжээнүүд абтана. Тэдэнэр ажахын шухала участогуудаар хубаарилагдан табигданхай. Түрүү үүргээ дүүргэжэ ябана.

Эдэ бүгэдэ тухай һаяхан эндэ болоһон партийна эхин организациин тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Зүгөөр элидхэлшэ — партийна организациин секретарь В. Ц. Бальжитов, элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаһан коммунистнууд гол анхаралаа парторганизациин, отделениин хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые усадхаха зорилгодо хандуулһан байна.

Түс отделенидэ жэл бүри тэжээл дуталдана, ниитын малай ашаг шэмэ бага байһаар, һү, мяха үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн тарялан, сабшалангай ургаса муу. Эдэ бүгэдые мэдэжэ байгаад отделениин хүтэлбэрилэгшэд, партийна бюро саг болзортонь зохихо хэмжээнүүдые абанагүй.

Гадна коммунистнуудай шүүмжэлһэнэй ёһоор, партийна организаци комсомолой, профсоюзай эмхинүүдые һулаар хүтэлбэринэ, социалис мүрысөөнэй дүн саг болзортонь согсолногүй, малшад болон механизаторнуудта дуулгагданагүй.

Партийна суглаанууд дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байһан тушаа парторганизациин секретарь коммунистнуудтаа саг үргэлжэ мэдээсэдэггүй байгаа гэжэ партиин гэшүүн И. И. Моисейкин тэмдэглэбэ. Энээн дээрэһээ боложо, олон һайн шиидхэбэринүүд дүүргэгдэнгүй үлэшэнэ. Саашадаа нүхэр Тушиновай даадаг һаалиин гүүртын хүдэлмэри дээрэ тэрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Һүүлэй үедэ эндэ һү һаали доошолоо. Малайнь байра заһабарилагдажа дүүрээгүй, тугалай байра үргэдхэгдэхэ аад, юушье хэгдэнэгүй. Тиигэжэ залуу малай гарзада орохо ушар бии.

Ахалагша мал адуулагша коммунист В. И. Филатова отделениин зоотехнигэй ажалые хурсаар шүүмжэлбэ. Тэрэ хадаа һаалишад, малшадай ажал хинанагүй, хүдэлмэридэнь бодото туһаламжа үзүүлнэгүй. Тугалшад ходо һэлгэгдэжэ, мүнөө тугалнууд гарзалагдана. Һүнэй шанар муу, һү шүүхэ марли, һү хадагалха түсхай байра байхагүй.

Суглаан дээрэ партиин ...ный райкомой бюрогой ... Л. Г. Минеев дэлгэрэнгы ... лэбэ. Тоосоото һунгалты... дээрэ партийна бюрогой ... һунгагдажа, парторгани... секретаряар нүхэр К. С. ... нов һунгагдаа. Суглаан... лан абаһан тогтоол соо ... эхин организациин, ... ниин хүдэлмэри һайжару... дорхой хэмжээнүүд хараа... хай.

Ж. ЦЫДЫ...

КОММУНИСТ тухай хөөрөөн

ЖАРГАЛАЙ ЗАМ

— Мэндэ амо-ор, хүбүүд. Зай, һайн байна гүт, аймаг соомнай ямар һонинууд болоноб? — гэһээр, манайда хирэ хирэ болоод лэ набтаршаг бэетэй, үндэр наһатай болобошье, сарюун хүнгэн үбгэжөөл энеэбхилһээр орожо ерэдэг юм. Тиигээд лэ амар мэндээ, һониноо хөөрэлдэһөөр байтараа, хармаан сооһоо заатагүй нэгэ-хоёр бэшэг гаргажа:

— Хүбүүд, битнай эндэ нэгэ хэды юумэ бэшээ болооб, болохоор һаань толилжо үзөөрэйгты, — гээд, газетэ, журналнуудые ирасагаан һууха.

Энэмнай наймадахи арбанай «богоһо» алхаад ябаһан Чисаана нютагта ажаһуудаг үнинэй коммунист, нютагай эдэбхитэнэй нэгэн болохо Шагдаржап Цыванович Цыванов гээшэ. Үндэр наһата үбгэжөөл үргэн Хэжэнгэ голдоо һайн мэдээжэ, хүн зоной түлөө наһан соогоо оролдожо, нютагаархинайнгаа хүндэдэ хүртэһэн, мүнөөшье гэртээ миин һуужа байдаггүй хүн байха.

Шагдаржап Цывановичай намтартай танилсаад байхада, тэрэнь ехэ баян, омогорхомоор, һургаал жэшээшье абамаар даа. Эгээл тиимэһээ энэ нүхэрэй ябажа гараһан үргэн зам тухай тобшохоноор хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

***

Арбан юһэдэхи зуун жэлэй һүүлшын жэлдэ Хэжэнгэ нютагта ажаһуудаг Хайдабай Эрдэниин бүлэдэ үшөө нэгэ хүбүүн түрөө бэлэй. Үгытэй ядуу Эрдэниинхи хүбүүн үриин түрэһэндэ хэды баярлабашье, арбаад үхибүүдые бараниинь хүл дээрэнь гаргаха гээшэнь тэрэ сагта тиимэ хүнгэн бэшэ байһан тула тухашараадшье абаһан байжа болоо.

Эгээл тиимэһээ юһэ наһа хүрэжэ ябаһан Шагдаржабые нютагай баһал үгытэй хүнүүдэй нэгэн болохо Сэдэнэй Цыван гэгшэ үргэжэ абаа һэн. Тиигээд арбаад наһа хүрэжэ ябаһан арай баахан хүбүүн хоёрдохи эсэгэеэ дахажа нютагайнгаа баяшуулай үхэр мал адуулжа эхилээ бэлэй. Мүнөө энэ наһандаа үхибүүд үзэг бэшэгтэ һуража, эрдэм һургуули шудалжа ябадаг. Харин Шагдаржаб хүбүүн үбэл, зунгүй баяшуулай малай хойноһоо ябагша һэн.

Хэрбээ Агууехэ Октябриин хубисхалай болоогүй һаа Шагдаржабай хуби заяан ямараар тохёолдохо байгааб, мэдэхын аргагүй. Арба найматай ябахадань энэ хубисхал боложо, хүбүүнэй ажабайдалда зол жаргал асараад, саашанхи замайнь хараа заагаа бэлэй. Харин Шагдаржаб тэрэ үедэ зон юртэмсын байдалые, тэрээндэ ямар ехэ хубилалтын болоһыень ойлгоогүйл байгаа aaб даа. Баяшуул шүдөө зуужа, һэлмэ, жадаа бэлдээ, үгытэйшүүл «манай наран гараа» гэжэ шэнэ байдалай түлөө тэмсэжэ ороол. Имагтал тэдэнэй зэргэдэ залуу хүбүүн Шагдаржап жагсаа һэн.

Үгытэйшүүл, нютагай эдэбхитэд гансашье нютагай баяшуулай урдаһаа тэмсэдэг бэшэ, Улаан Армиин сэрэгтэ али болохо туһаламжа хэдэг байгаа. Эдеэ хоолоор, мори унаагаар, мүнгөөр туһалха. Мүнөө Ш. Ц. Цывановай дансада аяар 1920 ондо үгтэһэн 7-дохи номертой үнэмшэлгэ байдаг. Тэрэ үедэ Шагдаржап Цыванович нютагай үгытэйшүүлэй комитедэй түрүүлэгшэ байһан юм.

1922 ондо нютагтань түрүүшын коммунис ячейкэ эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй эгээл эдэбхитэй гэшүүдэй нэгэн Шагдаржап Цыванович байһан. Энэ үедэ тэрэ хүдөөгэй сомоной Соведэй секретаряар, гүрүүлэгшын орлогшоор хүдэлжэ ябаа.

Нэгэшье үдэр һургуулида һуража шадаагүй Ш. Ц. Цыванов тэрэ сагта нютагай һургуулитай зоной нэгэн байһан. Үзэг бэшэг өөрөөл шудалжа гараһан хүн юм. Ушар иимэһээл тэрэ нютагай түрүүшын багша боложо, анханда «А» үзэг мэдэхэгүй ябаһан зондо ном заажа эхилээ һэн. Мүн баһа тэрэнэй хажуугаар нютагтаа шэнэ байдал тогтоохо тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байгаа.

— Юрэдөө, хүндэшэг саг байгаа даа, — гээд мүнөө Шагдаржап Цыванович хөөрэдэг, — Олон юумэн ойлгогдохогүй даа, ехэнхидээ бидэнэр өөрынгөө зүрхэ сэдьхэлэйнгээ уряагаар ябагша бэлэйбди. Хамта ябаһан залуугайм нүхэд олон һааб даа. Мүнөө бултыень тоолохын аргагүй. Эдэмнай Цыренов Цыдып, Цыбикжап Цыцыктуев, Ширабон Цыденжап, Тугутов Тугдум, Дугарон Даши-Доджо, Эрдынеев Ринчин, Жамбалдоржиев Нанзад болон бусад болоно.

Эдэ нүхэднай мүн лэ Ш. Ц. Цыванов шэнги Хэжэнгэдэ шэнэ байдалай мүндэлхын түлөө тэмсэһэн зон. Мүн эндэ Шагдаржап Цывановичай хани нүхэр Хандажап тухай дурдамаар. Коммунис партиин гэшүүн, нютагай түрүү зоной нэгэн байһан. Ямаршье хүндэ хүшэр сагуудта тэрэ нүхэрэйнгөө хажуудa ябалсажа, адлихан лэ «хатуу шулуу долёолсоо» бэлэй.

Шэнэ байдал Хэжэнгэдэ хэдыхэн жэлэй хугасаа соо хүнгэхэнөөр тогтоогүй. Тэрэнэй түлөө шуһата хатуу тэмсэл олохон жэлдэ үргэлжэлөө. Энэ тэмсэлдэ Коммунис партиин үнэн сэхэ хүбүүд, комсомолшууд, эдэбхитэд илажа гараа. Тэмсэлэй ошон соогуур Шагдаржап Цыванович мүн лэ ябалсаа.

1929 он. Энэ жэлдэ Могсохон нютагай эхин һургуулине Ш. Ц. Цыванов даажа ябаа һэн. Гурбан жэлдэ нютагайнгаа ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм бэлиг заагаа. Тиигээд Шагдаржап республикын юстициин наркомоор, «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ хэдэн жэлдэ хүдэлөө бэлэй.

Һүүлдэнь 1938—1945 онуудта Ш. Ц. Цывановые Коммунис парти хүдөө ажахын эгээл харюусалгатай хүдэлмэридэ эльгээгээ һэн. Тэдэ жэлнүүдтэ Молотовой, Ворошиловай, Тельманэй, Кировэй нэрэмжэтэ, «Ленинэй зам» колхозуудай түрүүлэгшээр, партийна эхин организациин секретаряар хүдэлжэ, хамтын ажахые саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ өөрынгөө ехэхэн хубитые оруулһан байна. Мүнөө тэдэ колхозууд урган хүгжэжэ, Худанай, Хэжэнгын, Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхозууд болонхой.

1954 ондо Шагдаржап Цыванович пенсидэ гараһан юм. Харин энэ нүхэрнай һанаа амар гэртээ һуужа шадахагүй, урданайхяараал хамтын хэрэгэй түлөө оролдоһоор. Тэрэ Худанай совхозой малшадтай, һурагшадтай хододоо уулзадаг, хөөрэлдөө үнгэргэдэг, ажал хүдэлмэреэрнь һонирходог юм. Нютагайнгаа һонинуудые аймагай болон республикын газетэнүүдтэ ходо бэшэжэ байдаг. Тинхэдэ залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг. Гансал тэрэнэй өөрынь ябажа, гаталжа гараһан замынь хүн бүхэндэ, илангаяа залуушуулда ехэхэн һургаал болохол.

Шагдаржап Цыванович өөрынгөө үхибүүдые мүн лэ үнэн сэхээр, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлээ. Евгения гэжэ басаганиинь Коммунис партиин гэшүүн, совхозой ветеринарна фельдшер юм. Цыван, Сэсэгма хоёрынь ленинскэ комсомолой гэшүүд, арбадахиие дүүргээд, түрэл совхоздоо хүдэлдэг.

Имэл даа, Шагдаржап Цыванович Цывановай намтар. Арад зоной түлөө оролдоһониинь, коммунизм байгуулгада үнэн сэхээр өөрынгөө наһые зорюулһаниинь хэды ехэ омогорхолтойб даа. Тиимэһээл Шагдаржап Цывановичай ажабайдалай замые «Жаргалай зам» гэжэ нэрлэхэдэ зааханшье алдуу болохогүй.

Л. ГОМБОЕВ.

ТАНЯ БАДАРХАНОВА эдир залуу басаган юм. Тэрэ 1970 ондо найман жэлэй һургуули дүүргээд, Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада хүдэлхөөр ерээ һэн. Өөрынгөө гараар сэмбэ нэхэхэ гээшэнь залуу басаганда һонирхолтой шэнгеэр һанагдаһан байгаа бшуу. Тэрэ түрүүшын үдэрһөө эрхим һайнаар хүдэлхэ гэжэ оролдоо. Тиин халаан бүрингөө даабари 5—10 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Бадарханова.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

—▲—

ЭЛЕКТРОДВИГАТЕЛЬНҮҮДЫЕ заһабарилхын тула дүй дүршэл, мэрэгэжэл хэрэгтэй. Олон жэл орёогшоор хүдэлһэн Ю. М. Силичев двигательнүүдые һайн шанартайгаар заһабаридаг. Тэрэ халаанайнгаа даабари хододоо 40—50 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ю. М. СИЛИЧЕВ.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮ...

УРАГШАА ТЭГҮҮЛҺЭН ХҮС...

Һайн шанартай продукци ехээр бүтээн гаргахын тула шэнэ арга бэдэрхэ, олохо. Саг дары үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ. Энэл даа, мүнөө сагаймнай хүдэлмэришэдэй хүсэл зорилгонь. Һүүлэй үедэ республикымнай модошод шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридөө үргэнөөр нэбтэрүүлээ. Энээнэй ашаар бага гаргашатайгаар ехэ модон бэлэдхэгдэнэ. Модошоднай машина бүхэнөөр жэлдээ дунда зэргээр 8160 кубометр модо шэрэдэг болоо. Энэнь СССР-эй ой модоной промышленностиин министерство соо эгээл һайн түйлалта гэжэ тоологдоно.

Шэнэ арга бэдэрхэ.., бэдэрхэ. Тиимэ зорилго Буряадаймнай модошод урдаа табина бшуу. Хандагатайн леспромхоз ажалша бэрхэ хүнүүдээрээ суурхаһаар үнинэй. Түс леспромхозой бага комплексно бригадые даадаг Иван Никитович Кушнаренко хоёр халаан соо модо бэлэдхэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа бэлэй. Энэ үүсхэлыень республикымнай модошод нэгэн дуугаар дэмжээ һэн. И. Н. Кушнаренко ямар зорилготойгоор модо бэлэдхэдэг хуушанай ёһо гурим эбдээ гээшэ хаб? Салин хүлһэ ехээр олохын түлөө гү? Али...

Хоёр халаан соо хүдэлхэдөө ехэ мүнгэ олодог болоогүй. Тиигэбэл бэеэ һайрхахын тула иимэ үүсхэл гаргаа гээшэ гү? Үгыл aaб даа. И. Н. Кушнаренкэтэй суг хүдэлдэг, тэрэниие һайн мэдэхэ хүдэлмэришэд, экономист Хрусталев гэгшэд тад ондоо юумэ хөөрэжэ, хүдэлмэришэ нүхэрөө магтажа байгаа һэн.

Иван Никитович Кушнаренкэтэй хөөрэлдэхэдэ:

— Һайса бодомжолжо, баримталан тоолоожо үзэһэн хүм. Шэнэ аргаар хүдэлөө һаа, бага гаргашатайгаар ехэ модо бэлэдхэхээр шэнги байгаа. Туршаад үзөөбди. Ехэ модо бэлэдхэжэ, хэдэн удаа рекорднуудые түйлаһан зомди. Тиихэдэ трактораар жэл соо 35 мянган кубометр модо таллуулан шэрээ һэмди. Энэ түйлалтааараа бидэнэр урмашан баясаа бэлэйбди. Нээрээшье хүн зондоо, Эхэ орондоо ашатай туһатай юумэ хэхэһээ ехэ ямар зол жаргал хаана байхаб даа, — гэжэ хэлэхэ юм. Иимэ үнэн сэхэ, ажалша бэрхэ хүнүүд лэ ёһотой баатаршалга гаргана.

Клюевскэ леспромхозой доодо склад оньһожоруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Эндэ модо үйлэдбэрилхэ хүдэлмэри сүм оньһожоруулагдаһан. Гушан тонно ашаа үргэхэ кран эндэ тодхогдожо эхилээ бэлэй. Энэ кран тодхохо үедэ нилээд олон бэрхэшээл тохёолдодог һэн. Байгал тээһээ хүйтэн һалхин үдэр һүнигүй үлеэхэ. Арбаад метр үндэртэ хүдэлхэ гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ һэн. Гэбэшье слесарь-хабшаргагшад арсаагүй. Тэдэнэр хараалһан болзор соогоо кран тодхожо, ашаглалгада тушааһан юм. Иимэ хүйтэндэ газаа хүдэлхэеэ хабсаргагшад арсажа болохоор байгаа. Теэд ашаа үргэхэ кран доодо складай хүдэлмэришэдтэ шухала хэрэгтэй гэжэ тэдэнэр һайн ойлгожо байгаа. Тиимэһээл хабсаргагшад һалхи шуурган соогуур хүдэлжэ, богонихон болзор соо абаһан даабаряа дүүргэжэ шадаал даа. Олоной хэрэгые эдэнэр хубиин хэрэгһээ дээгүүр сэгнэжэ байгаа бшуу.

Бэдэрхэ... Олохо... Бэдэрхэ. Иимэл гол зорилготойгоор модошоднай хүдэлнэ бшуу. Шулуутайн леспромхозой доодо складта модо илгадаг транспортёр заһабарилхада элдэб бэрхэшээлнүүд дайралдадаг байба. Хоёр гурбан һара болоод лэ булад аргамжа һэлгэхэ ушар тохёолдодог һэн. Энээн дээрэһээ ажал һаатаха, үйлэдбэридэ ехэ гарза хэгдэдэг байһан. Түмэр гэнжэ тон үнэтэй, абаһаар олдодогшьегүй. Тиимэһээл модошод энээниие удаан саг соо ашаглаха гэжэ эрмэлзэдэг. Булад аргамжа үни удаан саг соо ашаглахын тула урлан харижуулагшад, ухаалан зохёогшод П. Ф. Тютрин, Р. М. Зверев гэгшэд хэдэн һүни нойрсонгүй үнгэргэжэ болоо. Тиин транспортерой конструкци хубилгаха гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Чертёжнуудые бэлдээ. Мүнөө булад аргамжа урданайхиһаа гурба дахин удаан саг соо ашаглагдадаг болоо. Юунэй түлөө эдэ хүдэлмэришэд үдэр һүниие илгангүй хүдэлжэ, үнэтэй сэнтэй сагаа һалгаба гээшэб? Үйлэдбэриинь, хамта хүдэлдэг нүхэдэйнь ажал хэрэг өөрынь хэрэгһээ дээгүүр тоологдобо ха юм.

Хандагатайн леспромхозой тракторист Василий Михайлович Спиридоновой нэрэ солые Буряадай модошод һайн мэдэдэг. Олон жэл соо тэрэ ойдо хүдэлжэ ехэ дүй дүршэлтэй болоһон. Шүрбэһэлиг бэетэй энэ хүниие харахадаа, Сибирьтэ түрэһэн гээр абаһаар лэ ойлгоодхихот. Тэрэ ходо яаража, тэбдэжэ ябадаг бэшэ. Хамаг юумэ зохидоор, һайнаар хэхэ гэжэ эрмэлзэдэг. Спиридоновые хаанашье ябахада магтадаг. Тэрэнэй ажал хэрэг тухай газетэдэшье бэшэгдэдэг. Бэрхэ хүдэлмэришэн магтагдахал ёһоороо магтагдана даа. Үнэхөөрөө, тэрэнэй даадаг бага комплексно бригадын модошод ехэ модо бэлэдхэжэ, бүхы «Забайкаллес» комбинат соогоо эрхимлэһэн байна.

Хэдэхэн жэлэй саана Республикымнай модошод нарин зүрүүдаар модо бэлэдхэхэ шэнэ арга хэрэглэжэ эхилээ һэн. Василий Михайлович Спиридонов эгээл түрүүлэн шэнэ аргаар модо отолжо эхилһэн юм. Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Алексей Павлович Кудряшовтой суг нарин зүрүүдаар модо бэлэдхэхэдээ 60—70 процент хүрэтэр залуу модон гэмтээгдэхэеэ болёо һэн шуу.

Шэнэ юумэ хэрэглэхэдэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоһон лэ байдаг. Энээниие дабажа гарахын тула зориг, шадабари хэрэг... Олоной хэрэгые хубиин ... гүүр тоолодог хүдэлмэ... гаргашатайгаар ехэ прод... гаргахын тула, шэнэ ... гүй, тэрэниие хэрэглэ... Энээнэй ашаар лэ даабар... дүүргэжэ, социалис мүр... химлэнэ.

Хандагатайн леспром... склад. Хайшаашье хараха... тай модон. Томо багсаа... һан машинанууд ерэжэ ...

Урдань эндэ иимэ ... үгы бэлэй. Нэгэтэ Альф... скас гэжэ залуу моторист... дэлхөөр ерээ һэн. Хэдэ... тэрэ хүдэлбэ. Доодо скла... хүдэмэритэй танилсаад, һа... болоод байхадаа, эндэ ле... лэхэ гэһэн бодол тэрэнэй ... рэбэ. Тон һонирхолтой ... үдэр соо доодо складай ... жэжэ, тооложо үзэбэ. Тии... бёдко тодхохо гэһэн шии... гаа. Тэрэнээ өөрынгөө ... бүтээгээ. Энэ оньһон түхэ... рэглэдэг болоһоор, ажа... ханигүй дээшэлээ. Маши... буулгахадаа һаатахаа ... леспромхозуудһаа хүдэл... жэ, шэнэ түхеэрэлгэ һон... даг, өөрынгөө ажахыда ... гэжэ хэлсэдэг болобо.

Хэдэн арбаад жэл соо ... гадаг хуушанай техноло... гэжэ тэрэ юундэ ... Бага гаргашатайгаар ехэ ... хэхэ гэжэ тэрэ бодо... бшуу. Эхэ орондоо ашат... юумэ хэхын түлөө, һайн ... продукци улам ехээр ... гаргахын түлөө хүдэлмэр... хы хүсэ шадалаа, бэлиг... дэлмэридөө зорюулна. Тии... табан жэлэй түрүүшын ... бари болзорһоонь урид ду... эрмэлзэнэ.

К. БА...

ХАБА СООГОО ОРОЛДОНОБДИ

Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой коллектив хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар бүгэдэ арадай тэмсэлдэ хабаадалсан, трактор машинануудые түргэнөөр, һайн шанартайгаар заһабарилха гэжэ эрмэлзэнэ.

Байгша оной юһэ һарын даабариһаа гадуур хүдэлмэришэднай 5 трактор, 44 двигатель, 13 автомобиль заһабарилһан, тракторай 48 прицеп бүтээһэн байна. Энэ заводой коллектив жэлһээ жэл бүри улам олон трактор машинануудые заһабарилна.

Хэрбээ үнгэрһэн жэлэй юһэн һара соо эдэнэр 346 трактор, 586 автомобиль заһабарилжа, 2344 прицеп бүтээһэн һаа, мүнөө 410 трактор, 693 автомашина заһабарилжа, 4048 прицеп бүтээгээд байна. Заводоймнай коллектив жэлэй дүүрэтэр үшөө олон трактор, машинануудые заһабарилхаар шиидэнхэй.

Ерэхэ жэлэй эхинһээ ашаанай ГАЗ-53 маркын машинануудые, Т-100 тракторнуудые заһабарилдаг болохомнай. Мүнөө цехүүд соо шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдожо, бэлэдхэлэй хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

Владимир Димитрович Бельский, Николай Степанович Афанасьев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи, хоёрдохи цехүүдэй хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр Агууехэ ажалай бэлэгүүдээр угтажа байһандаа урматайнууд.

Н. ЛЕОНОВ,
Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой түсэблэлгын таһагые даагша.

Загарайн аймаг.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо

РОССИН АВТОНОМИТО РЕСПУБЛИКАНУУДТА

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха арга боломжо юун бэ?

Хойто-Осетиин ниислэлдэ «Ажаһуудалай ордон» үльгэрэйхидэл түргэн бодобо. Газаа талаһаа үзэмжэтэй гоё энэ байшан Терек мүрэнэй баруун эрьедэхи чинара мододой ногоон набшаһад дээгүүр үндынхэй. Бүхы табан дабхарайнь таһалганууд уужам, гэрэлтэй, орожо ерэһэн хүнэй сэдьхэл баясуулма түхэлтэй.

Доодо дабхарнуудтань — часай мастерской, химическэ аргаар хубсаһа арилгадаг, мүн хубсаһа угаадаг пунктнууд бии.

Хоёрдохи дабхартань — парикмахерска, хүнэй шэг шарайе заһадаг таһалганууд. Үшөө дээрэнь — фотостуди. Хамагай оройдонь — уран оёдолшодой мастерскойнууд. Тэндэ дуратай маягайнгаа пальто, костюм гү, али сабхи захижа болохо. Эндэ хүдэлдэг оёдолшод дүй дүршэл баянтайгаараа суурхадаг юм.

Нимэрхүү түхэлэй, ажаһуудалай байшангууд Моздок, Алагур, Беслан, Ардон хотонуудта, нүүрһэшэдэй Мизуре гэжэ тосхондо, «Чернен» гэжэ колхоздо, районуудай түбүүд — Эльхотово, Октябрьский тосхонуудта нээгдэнхэй. Мүн ажаһуудалай комбинадууд тосхон, аул бүриндэ бии юм.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха хүдэлмэрингөө юрэнхы хэмжээгээр Хойто-Осети РСФСР соо түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг эндэхи комбинадууд 400 шахуу ондо ондоо янзын хүдэлмэри хэжэ дүршэнхэй юм.

Т. ЕФИМЦОВ.

Орджоникидзе.

Волго Йошкар-Олада «хүрэжэ ерэбэ»

«Волгомнай Йошкар-Олада хүрэтэр урдажа ерэбэ», — гэжэ Мариин ниислэлэй ажалшад шоглодог болонхой. Теэд шог бүхэн соо бодото удха бии байдаг гэжэ дэмы хэлсэдэггүй ха юм.

Һая болотор Йошкар-Олаһаа Волгын эрьеын Кокшайск гэжэ тосхон хүрэтэр ашаанайл хүсэтэ машина хүрэжэ ошодог һэн. Ойн харгы гүнзэгы элһэн соогуур хотирон бэтирэн тамарагша бэлэй. Оройдоол жара модоной зайе хоёр час үлүүтэй саг соо арай шамай гэжэ дабагдагша һэн.

Мүнөө Кокшайска автомобильна дардам харгы ашаглалгада үгтөө. Тон шухала удхатай шанартай энэ замые Мариин автомобильна харгы бариха ба заһабарилха управлениин коллектив богонихон болзор соо бүтээгээ. Харгын хахадынь шахуу торфто намагууд дээгүүр гараһан байжа, олон зуу мянган кубометр элһэ, шорой дэбдихэ хэрэг гараа бшуу.

«Россин гол үйлсэ» болохо Волго мүрэнэй эрьедэ 35—40 минута соо хүрөөд байха арга олдоо. Тэндэ заводуудай амаралтын байшангууд жэрылдэн бодонхой.

Чебоксарай ГЭС-эй баригдажа дүүрэхэдэ, Кокшайска дардам харгы тэрэнэй хаалта дээгүүр ходоро гараха юм. Тиин Мариин хизаар оронойнгоо Европодохи хубиин бусад замуудтай сэхэ холбоотой болохо.

Мүнөө Йошкар-Олагай баруун захадахи зуун километр ута, Космодемьянска тракт гэжэ алдаршаһан хуушанай харгы асфальтаар хушуулжа байнхай.

В. АЛЕКСЕЕВ.

Йошкар-Ола.

Чувашай „сагаан хасуури"

Мүнөө Чувашай ой модод соо шэнэһэнэй борбоосгой суглуулга түлэг дундаа байна. Энэ үнэтэ модо тарилгада онсо анхарал хандуулагдана. Юундэб гэхэдэ, хожомоо республикын ой тайгада гол түлэб шэнэһэн лэ ургадаг болохо юм. Айхабтар түргэн ургадаг энэ модоной шаһар эрхим гэжэ тоотой. Уһан соо байхадаа гутадаггүй бшуу. Гектар талмай дээрэ таригдаһан энэ модон жэлдээ 10—12 кубометрээр нэмэдэг гэхэ гү, али бусад модоһоо хоёр дахин түргэн ургадаг жэшээтэй. Сибирьһээ асарагдаһан иимэ модон хүйтэн, нойтонһоошье, ган гасуурһаашье айдаггүй байна. Шэлүүһэнэй үһэндэл зөөлэхэн шэлбүүһэтэй шэнэһэн ой тайга, сэсэрлиг шэмэглэхэһээ гадна, тариянай поли хамгаалдаг юм.

75 жэлэй саада тээ Чувашай ой соо энэ Сибирьһээ ерэһэн үзэсхэлэн гоё шэлбүүһэтэ модые тарижа эхилхэдэнь, арад зон тэрэниие «сагаан хасуури» гэжэ нэрлээ бэлэй. Революциин урда тээ шэнэһэн оройдоол арбаад гектар газар эзэлдэг һэн. Мүнөө 5100 гектар талмай дээрэ «сагаан хасуури» эзэн ёһоор түбхинэнхэй. Тэрэнэй хахадынь шахуу һүүлшын табан жэлэй туршада һуулгагдаһан байна.

А. СТУДЕНЕЦКИЙ.

Чебоксары.

Яхадай университедэй 15 жэлэй ой

Манай ороной эгээн хойто хубидахи дээдэ һургуули болохо Яхадай университедэй нээгдэһээр 15 жэл гүйсэбэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада университет олон тоото мэргэжэлтэдые һурган гаргахаһаа гадна, ороной зүүн хойто зүгтэхи эрдэм-шэнжэлгын нилээд томо түбынь болонхой. Мүнөө университедэй долоон факультедтэ 6400 гаран эдир хүбүүд, басагад һурана. Тэдэнэй дунда хори гаран арадуудай түлөөлэгшэд бии.

Университет һуралсалай-материальна һайн үндэһэ һууритай болонхой. Лаборатори... недүүдынь шэнэ түхэлэй аппаратура, түх... гэнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Энд... дэмтэд мүнөө үеын эрдэм, техник... географи болон соёл культурын, Яха... лэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хү... гын асуудалнуудта гол анхаралаа ханд...

Наймадахи табан жэлэй туршад... дэ һургуули 3200 мэргэжэлтэдые ... ажахыда эльгээгээ. Байгша табан жэ... үшөө 5000 гаран залуу багшанар, ... геологууд, инженернүүд, зоотехнигүүд ... ситет дүүргэһэнэй диплом эндэһээ а...

Л. БУБЯ...

Якутск.

Монгол артистнууд айлш...

Монголой Арадай Республикын Хоб... магай театрай коллектив арбан ... ша соо Тувада айлшалба. Энэ теа... дайнгаа үндэһэн искусствые хүгжөө... со габьяатай байһанайнгаа түлөө М... дээдын хайра — Алтан одондо хүртэһ...

Тувын АССР-эй олон мянган ... аха дүү оронһоо ерэһэн артистнарай ... шадабари, хаба мэргэжэлтэйнь тани... Айлшад Эрзинскэ, Тес-Хемскэ, Дзун... скэ, Бай-Тайгинска болон бусад райо... ажалшадтай уулзаа. Тувын ниислэлэ... шадай харуулһан концерт илангаяа ... татайгаар үнгэрөө.

Монголһоо морилһон айлшад гал ... хатарнуудаа харуулаа, гайхалтай ... хүгжэмөө зэдэлүүлээ.

М. ХУНКА...

Кызыл.

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН БУЛАН

ҺАНААГАА АМАРААД БАЙХА ААЛШИ...

Би революциин урда тээ түрэ- ...даа урдань нютагайнгаа зо- ...мар хүшэр хүндэ байдалда ...иень һайса мэдэнэ гээшэб. ...үшын багахан колхоз байха- ...ь эхилээд, мүнөө хүрэтэр тү- ...совхоздоо шадал зэргээрээ ту- ...ые оролдожо ябааб. Түрэл ...айнгаа үнгэ шарайн улам ... болохо хэрэгтэ өөрынгөө ...ан хубитые оруулалсааб гэ- ...һанаха байнаб. Мүнөө дала ...хүрөөб. Бэемни хүнгэн. Пен- ...гараһан сагһаа хойшо сов- ...йнгоо али бүхы ажалда яба- ...хамһалсажа байдагби. Теэд ...һайхан үе сагта ажаһуужа ...ад, гэрэлтэ ерээдүйе дүтэ- ...хын түлөө яажа миин һуужа ...гээшэб. Парти, правитель- ...анай хүн зонойнгоо байдал ...арууулхын түлөө үдэрһөө ...анхарал оролдолго хан- ...Бүри һаяшаг тон баясха- ...тай мэдээсэл хүрэжэ ерээ ...най. Юуб гэхэдэ, пенсионер- ...й пенси үшөө ехэ болгогдоо. ...бэ би түрүүшээр 37 түхэриг ...абадаг байһан һаа, мүнөө ...түхэриг абадаг болобоб. Ур- ...иимэ юумэн үзэгдөө дуул- ...й һааб даа. Баяшуулда үл- ...эрөө хүдэлөөд, һүүлдэнь үл- ...ээд һаладаг ушаршье али ... байгаа.

...һургааг бэлэдхэжэ, хорёо ...садаг, гэр байра заһабари- ...даг, мүн тиихэдэ үбһэнэй ...хажуур сохилсодог байнаб. ...үүлэй жэлнүүдтэ арадай хи- нагшаар ото хүдэлжэ байнхайб. Зундаа залуушуулай үбһэ сабша- хадань ходо шалгааби. Тохой бу- лапай үбһэ үлөөлгэнгүй, һайнаар, доогуур сабшуулдаг, бороо ху- рада сохюулжа шаар болгонгүй, шэмэтэй ногоон зандань хуряал- гуулхые оролдодог һэм.

Бага юумэнһээ ехэ юумэн эхил- дэг ааб даа. Тиимэһээ багаханшье дутагдалай хажуугаар амгалан тэнюун гаралсадаггүйб. Зун, на- марай сагта сабшалан, тарянай газар дээрэ айлай хони ямаан, үхэр буруу орохоёо забдадаг гээ- шэ. Нарин харууһа хэжэ, ороһон мал адууһыень үлдэжэ гаргадаг, яла түлүүлхэ нэгэндэнь ялашье түлүүлдэг заншалтайбди.

Ганса айлнуудай мал сабшалан тарянда ороно гэбэл буруу ааб даа. Зарим хойрог адуулгашадһаа боложо, совхозой мал сабшалан тарянда орохоёо забдадаг шуу. Бүри һаяшаг 7 үнеэн обёосто ороод, һанаа амар бэлшээжэ яба- һыень туужа абаашажа, адуулга- шан Тыгшеевэй мэдэлдэ үгөөб. Эзыень элирүүлжэ, гэшхэһэн га- зарайнь зэргээр яла түлүүлхэеэ байнабди.

Таряа хуряалгын үедэ залуу комбайнер Шагдуров тарягаа ха- дажа ябаа. Тэрэ үдэртэнь шалгал- та хээд, һануулга хэһэм, хойшо- доо заһаржа, яһала һайнаар хү- дэлдэг болоо һэн.

Һаалишад малайнгаа эдихэ һо- лоомо намар эртээнһээ зөөжэ оруулдаг заншалтай юм. Теэд за- рим нэгэн һаалишад һогооборишье һолоомо үлөөнгүй суглуулжа абахын орондо горхойлгоод хог дороо үлөөжэрхинэ. Илангаяа Ханда Шалсаева, Сэндүүнэй Ус- кеева гэгшэд һолоомоёо һаланаар суглуулдаг байшоо. Эдэ нүхэдтэ алдууень хэлэжэ үгэһэм, дахяад дабтаагүй.

Хартаабхаяа малтажа, муу һай- нииень илгажа, хүрэнгыень амяарлабабди. Улаан-Үдэһөө ерэ- һэн ГПТУ-гай һурагшад магтаал- да хүрэмөөр хүдэлөө. Шалгажа хаража үзөөд, һайн сэгнэлтэ үгөө- бди. Би харууһалжа, үдэр бүхэндэ хэһэн хүдэлмэриинь үрэ дүн шал- гажа байгааб. Энэ жэлдэ үнгэрэг- шэ жэлэйнгээ алдууе дабтахагүй гэжэ бодоо һэмди. Юуб гэхэдэ, хэдэн жэл удаа дараалан тариһан үрэһыень нэгэ газар дээрэ хэрэг- лэхэдэ, хабар тээшэ хартаабха зосоогоо хүндыржэ, гутахаяа заб- дадаг байгаа. Энээндэ анхарал саг соонь хандуулагдаа.

Энэ мэтын асуудалда гол тү- лэб анхаралаа табижа, дутуу дун- дануудаа усадхажа байһанаймнай үрэнь харагдаа. Хүн бүхэн орол- досотойгоор хүдэлнэ, голодоһо гаргахагүйе оролдоно.

Би саашадаа үшөө ехэ орол- долго гаргаха тухайгаа мэдүүл- нэм.

Д. АЮШЕЕВ,
Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой арадай хинагша, пенсионер.

...ЭДЭБХИТЭЙ ПРОПАГАНДИСТ

...Политическэ һуралсалай ...шэнэ жэл эхилбэ. Эхин ша-..., дунда ба дээдэ шатын ...һуралсалай кружогууд бо-... теоретическэ семинар-...уудта түрүүшын хэшээл-...үүд боложо байнхай. Һу-...ралсалай шэнэ жэлэй эхил-...дэ пропагандистнар бэеэ ...бэлдэжэ, ном һудараа, тех-...ническэ хэрэгсэлнүүдээ бэл-..., эрдэмээ дээшэлүүлнэ. ...Теоретическэ семинарнуу-...дые хүтэлбэрилэгшэдэй рес-...публиканска семинарта суг-...ларадань, фотожурналист ...С. Цыдыпов Жэмһэгэй һур-...гуулиин научна коммуниз-...мын семинарые ударидагша ...Дмитрий Дугарович Цыде-...новэй дүрые буулгаһан бай-... КПСС-эй гэшүүн, үни-... пропагандист Дмитрий ...Дугаровичай үнгэргэһэн хэ-...шээл бүхэн шагнагшадта ...һонирхолтойгоор боло-... юм.

УНШАГШЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

„ҮБГЭН ГЭЛЭНЭЙ ҮГЭ" ТУХАЙ

1. Заһагдаһан хэблэл

Хоца Намсараевай «Үбгэн гэ- лэнэй үгэ» олон түмэндэ мэдээжэ болонхой зохёол. Анха түрүүн 1926 ондо бэшэгдэһэн байна. Тэ- рэ гэһэнһээ хойшо энэ поэмэ оло дахин газетэ, журнал, согсолбори- нуудай хуудаһан дээрэ хэблэгдэн гараһан юм. Һүүлшынхиеэ «Бу- рят-Монголой үнэн» газетын 1949 оной июлиин 23-най номерто то- лилогдоо. Эндэ поэмэ үшөө за- һагдаагүй байгаа. Бүри һүүлдэ, 1954 оной эсэстэ «Үбгэн гэлэнэй үгэ» тусгаар номхон боложо хэб- лэгдээ һэн. Тэрэнь заһагдаһан хэблэл болоно. Хоца Намсараевай «Суглуулагдамал зохёолнуудай» табан боти соо поэмэ заһагдаһан хэбээрээ үлөө.

Шүүмжэлэгшэд энэ заһабари тухайдань мүнөө хүрэтэр нэгэшье үгэ хэлээдүй байха юм. Гэхэтэй хамта хуушанай уран зохёолшо поэмэдээ шухала заһабаринуудые оруулһан байдаг.

Ушарынь юуб гэхэдэ, поэмын түрүүшын гэхэ гү, али заһагдаа- гүй хэблэл соо нэгэ ойлгогдосо- гүй, балар зүйл байһан юм. Мүн- хэ, Гомбо, Рабдан болон бусадые гэлэнэй «түрхэм», «нүхэд» бай- һан хэбэртэйгээр харуулһан зүйл байгаа. Хоца Намсараев поэ- мынгээ энэ дутууе сүм заһаһан байна.

«Яар морёо хүтэлөөд ябажа ябатарни,—гэжэ гэлэн хөөрөө дэлгэнэ,—урдаһаамни Үндэр Мүн- хэ, ...Сухалтай Хайдаб

Гэгшэд ерэхэдэнь:
«Төөрижэ ябаһаар
Түрхэмөө олобо ха юмби,
Түлгэжэ ябаһаар
Нүхэдөө олобо ха юмби...

Дээрэ үгтэһэн хэһэг-бадаг заһаг- даагүй хэблэлһээнь абтаһан. До- ро заһагдаһан хэблэлһээнь жэшээ харуулая:

...Гэгшэд ерэжэ
Гэнэн намайе:
«Заа яндарһан морин,
Ябагадаһан лама
Хаанаһаа хайшаа
Заларжа ябанаб? —
гээд асууххадань:
«Тэрэшье тэрэ юм даа,
Тэхэшье ямаан юм даа.
Ябагадаһан лама ябагадаад,
Ядарһан морин газардаад,
Ябажа байна даа...

Иигэжэ гэлэн харюусана. Һүүлдэ үгтэһэн бадагые түрүүшынхитэйнь сасуулхада, тад ондоо, үлүү һайн болоһон шэнги.

2. Арадай образ

Хоца Намсараевай поэмэ дотор буряад арадай тодо образ үгтэн- хэй. Энэнь

Үргэн Мүнхэ,
Үндэр Гомбо,
Данхар Галдан,
Далюу Рабдан,
Соохор Жамсаран,
Сухалтай Хайдаб

болоно.

Буряад зон лама хоёрой хоо- рондохи тэмсэл энэ образ соо зангиранхай. Тиихэдээ энэ тэмсэл- дэ ламанар диилдэжэ, арад ила- жа гараа. Энээниие иигэжэ тайл- барилхада болохо байна. Арад дурсагдагша шанарнуудтай: арад Данхар—томо; арад Үндэр, Үр- гэн. Арад нэгэ хүдэлөө һаа, хү- сэтэй, аюултай—сухалтай. Гадна арадые «Далюу, Соохор» гэжэ байгаад, ядарһан дайсадай хорло хо, нэрлэхэдэ, ямаршье үрэ га- рахагүй. Хоца Намсараевай уран гуурһанай хурса һиилүүр доро бүтэһэн арадай баатарлиг образ дайсадые һүрдөөн зогсооно. Ажал ша түмэн хадаа ламанарһаашье болохо хорото хүсэнүүдые илажа гарахаар бэлэн байна. Коммуниз- мын шэнэ зам дээрэ гараһан, социализмын жаргалай жэмэс ха заһан буряад арад ямаршье бэр- хэшээлнүүдые дабахаар шиидэн- хэй.

Энээнһээнь дайсад далгирна гэ- жэ автор харуулжа шадаа!

3. Тэмсэлэй гол тала

Поэмэ хадаа ламанар тухай бэ- шэгдээшье һаа эсэстээ, арадта, арадай тэмсэлдэ зорюулагданхай. Ламанарай, хара хэрэгүүдые поэт элирүүлэн сохихо зорилго урдаа табиһан. Тэмсэл имагтал дурсаг- дагша хөөрэлдөөн соо, имагтал арадай образоор харуулагданхай. Бүхы зохёол халуун тэм- сэлэй охёор сүм нэбтэрэнхэй. Тиимэһээ поэмын мүр бүхэндэ ламын диилдэһые, арадай илал- тые харанабди: үгэ бүхэн дай- шалхы даалгабаритай.

«Ай. Гүүшэ ламбагаймни,
Хаанаһаа морилжо ерэбэт?»
—гэхэдэнь:
«Аа! Бични.
Шабганса, танһаа
Хонолго гуйжа ерэбэб»
— гэхэдэмни:
«Хобой шойродо һураһан,
Худалай дамжаа бариһан
байбал,
Хонохоодо болоно»,—гэхэдэнь:
«Аа! Бични,
Хорин жэлдэ
Хобой бойродо һураһан,
Хоёр жэлдэ
Худалай дамжаа бариһан,
Гэмгүй түргэн гэбшэ
Гайгүй мэргэн габжа
Хүн юм даа»,—гэбэб.

«Бични» гэхэдээ, лама бэеэ дээгүүр абхуулхаа хүсэнэ гэжэ уран зохёолшо тодорхойлоо, тии- гээдшье, энэ үгэ ламын оло да- хин хэлэдэг үгэ байжа болоо» гэ- жэ поэт Ц-Б. Бадмаев 1954 он- до «Бурят-Монголой үнэн» газетэ- дэ толилогдоһон «Залуу автор- нуудай жэшээ абахаар зохёол» гэһэн статья соогоо бэшээ һэн.

Герой бүхэн өөрын хэлэтэй, өөртөө хамаатай зан абаритай байдаг гэжэ эли. Гэбэшье ламын «бични» гэгшые миил иигэжэ тайлбарилга арсалдаатай байна.

Ламын диилэхэ юумэн үгы бо лонхой. Өөртөөшье, хүндэшье тэ- рэ сухалаа хүрэнэ. «Бични» гэһэн үгэ ламын хэндээш хэрэггүй бо- лоһые, ламын үлүү гараһые гэр- шэлнэ гэжэ һанахаар. Энэ хадаа ямаршье зорилгогүй, ямаршье хү- сэлгүй, тиихэлээрээ хамаагүй бо- лоһон, «сүлөөтэй» хүнэй хэлэхэ үгэ. Хэхэ юумэеэ оложо ядаһан- даа хии дуугарха үгэ. Теэд шэнэ ажабайдалда диилдэһэн, нэгэндээ нэтэрһэн лэ хүн ямаршье зорил- гогүй, хүсэл найдалгүй болодог шуу. Тиимэ хүн гэлэн ха юм.

«Бични» гэһэн үгэ «биш» гү, али «бишни» гэгшэдэ орходоо хо- ло хуфса, эрмэгтэй байна. Теэд шог гээшэмнай харта мэргэн, нидхэ бэшэ, нюдэ тудаһан шүүм- жэлэл шуу!

Поэмын бэшэшье үгэнүүдые тайлбарилха болоо һаа, ехэ баян удхатай байна. «Шад улаахан ха- сартай шабгансын энеэсэгээн бай- жа, урма халуу сорьёһон» гэлэ- ниие угтаһые, «шаб шарахан үлэгшэнэй шашан хусажа ерээд, үшөө шарбан эрхэлэн байһые һа- ная. Эндэ нэгэшье үлүү юумэн үгы. Урагшагүйдэһэн ламада үлэгшэнһөө бэшэ нохойшье эрхэл- хээ болинхой гэжэ ойлгонобди...

Шабганса гэлэниие «худалай дамжаа» бариһан гү, али «хобой шойродо һураһан» гэжэ нюуртань сэхэ хэлэнэ. Тиихэдэ лама иимэ шойродо, иимэ дамжаада һураһан хүм гэжэ сэхээ мэдэрнэ. Үнэ- хөөрөөшье, ламын ябадал тиимэ байгаа. Элирхэйлхэдэ, «хобой шой- родо һураа», «худалай дамжаа барьяа» гэжэ дүүрэн нэрлэхээр байна. Уран зохёолшо ламын амаар үнэниие хөөрүүлнэ. Тиихэдэнь лама авторай зүгһөө муушалагданагүй, хараагданагүй. Лама ямар байгаа һэм, ямар яба- далтай һэм, тэрэл зандаа тобойсо гаража ерэнэ бшуу. Тиимэһээ поэмэ дотор хооһон уряанууд гү, али хии хараалнууд үгы. Энэ ха- даа поэмын эгээл хүсэтэй талань болоно.

4. Поэмын гаршаг тухай. Поэмые дүүргэлтэ

Поэмын үгэ, мүр бүхэн үнэниие элирүүлнэ, бодотые харуулна гэ- нэбди. «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэһэн поэмын гаршаг мүн лэ үнэн, бо- дото байдал харуулна.

Бадма гэлэнэй гэртэхин — ба- ян Даратан юундэ үхэжэ хосор- һоор харуулагданаб? Гэлэн өөрөө юундэ амиды үлэнэб? Амиды үлэхэдөө, юундэ залуу бэшээр, үбгэн үтэлһөөр харуулагданаб?

Ламанар хадаа «хаан бурхан хоёр адли» гэһэн үгэ хүүр арадай дунда үргэнөөр тараадаг байһан. Юрынхеэр ойлгоходо, баяд, ноёд болон ламанар хоорондоо нягта холбоотой байгаа бшуу. Жэшээнь, хаанта засаг ламанарта 15-һаа 500 десятина хүрэтэр газар үгэ- дэг байһан. Хатан хаан II Екате- рина Сагаан-Дара Эхэ бурхан юм гэжэ соносхогдоһон байгаа гэхэ мэтэ. 1) Поэмын бэшэгдэһэн үедэ энэ нягта холбоон бута со- хигдоһон байгаа бшуу. Буряад орондо Совет засаг тог- тожо, газар ба бусад баялигые арадай гарта үгэһэн байна. Баяд ноёдой саашадаа хүгжэхэ үндэ- һэн узуураараа иигэжэ таһараа. Баян Даратанай үхэжэ хосоролго эгээл энэ байдалые харуулна.

Нюдарган баяшуултай хамта ламанаршье ажалшадай засагай урда харюусалгада хабаадуулаг- даһан, хэһээлтэ амасаһан байгаа. Гэбэшье Бадма гэлэниие үхэн хосорһоор харуулжа болоогүй. Юуб гэхэдэ, баяшуулай ангиие үгы хэлгэ шажан, һүзэглэлые һү- нөөлгэдэ орходоо, бэлэн. Улад зоной ухаан бодолдо үлэһэн му- хар һүзэглэлые үгы хэхэ гээшэ түргэн, гансата бүтэхэ хэрэг бэ- шэ. Иимэһээ лама амиды үлөөг- дэһөөр зураглагдаа.

Теэд шажанай саашадаа хүг- жэхэ үндэһэн узуураараа таһа- ранхай, дам саашаа болохо бүрэе, шажан орой үгы болохо ёһотой байна. Ламые амиды үлөөжэ, тэ- рээндээ «үбгэн» гэжэ сохилто оруулга энэ байдалые харуулна. Үбгэрһэн, үтэлһэн хүн үни холо ябахагүй, хосордог гэжэ хэндэш мэдээжэ ха юм.

«Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэжэ гар- шагаймнай тайлбари иимэ байна. Поэмын һүүлшын мүрнүүд:

...мүнөөшье
Һаарамба болохо һанаатай,
Дооромбо болохо дуратай,
Эрхим лама гээ һаань,
Эшэргүй һуугаад уншаха,
Адаг лама гээ һаань,
Аягүй һанаад гараха,
Оройгоороо сооройон
Обоодойгоо үмдэһөөр,
Оёдолоороо таһарһан
Орхимжоёо хэдэрһээр
Ябажа байнам даа,
Яба гайхагты.

Энэ хадаа үхэн хосорхын урда тээхи эгээл һүүлшын, ламанарай хэлсэдэгэй ёһоор, гэрээд үгэ бо- лоно. Хэдышье иигэжэ өөрынгөө амиды ябаһые мэдүүлбэшье, үни- шье болонгүй энэ обоодой, орхим- жоһоо хахасаха хаш гэһэн бодол манай зосоо зүн дагаан, өөрөө орошоно. Ямар нэгэн ахирхан бэ- лигтэй зохёолшо һаа, энээниие үгы хэе, энэ ангиин дайсан гээшэ гэхэ мэтын хуурай уряагаар поэ- мэеэ дүүргэхэ һэн. Теэд Хоца Намсараевич Намсараевай уран бэлиг иимэ ахир хэрэгсэлнүүдые аладлаха шадалтай байгаа. Манай үеын суута поэт Владимир Мая- ковский шүлэгэй гү, али поэмын дүүргэлтэ гээшэ айхабтар ехэ уд- ха шанартай байха ёһотой гэдэг һэн. «Үбгэн гэлэнэй үгын» дүүр- гэлтэ эрхим дээдэ хэмжээнэй бай- на.

Үхэжэ, хосоржо ябаһан үбгэн лама уншагшадай хайрада хүртэ- нэгүй. Наһанайнь ябадал гэлэ- нэй образые шиидхэнэ. Бадма ха- даа хүн дүрэеэ алдаһан лама гэ- жэ элирнэ бшуу. Өөрөөшье энээ- нээ мэдэрнэ:

Одоо нигээд байхадаа,
Горлом соохи ламбагай,
Гудамжын нохой бололойлби...

Гэлэнэй зүрхэ сэдьхэл шулуун хатуу, шоно һанаатай. Нютагаа бусажа ерэхэдэнь, эхэ, эсэгэнь наһа бараһан байна. Лама энээн- дэ гашуудахагүй юм. Харин зөөринь эзэнтээ жэгдэ хосоршоо гэжэ гэмшэхэ, голхорхо юм. Теэд Бадма анхан ямаршьегүй хүбүүн ябаһан ааб даа. Ламын шажан гээшэ арад түмэнэй ухаан бодо- лые мунхаруулхаһаа гадна, шаби боложо ороһон хүниие иигэжэ гу- таана бшуу.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Х. Н. Нам- сараевай «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэжэ поэмэ уран найруулгынгаа- шье, үгэ хэлэнэйнгээшье, тэрэ үеынгөө бодото байдал зураглан харуулхашье талаараа залуу уран зохёолшодто һургаал боложо үгэ- мөөр зохёол байна гэжэ дахин даб- таха хүсэн түрэнэ. Долоодохи кон- ференциингээ урда тээ залуу бу- ряад уран зохёолшод ахамад нү- хэдэйнгөө, тэрэ тоодо дээрэ дур- сагдаһан поэмые үшөө дахин өөһэдтөө туһатайгаар уншажа байгаа бэзэ даа.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
зоотехник.

1). Ф. Шулунов. «Ламын шажа най анха бии болоһон ба тэрэнэй хорото удха шанар тухай», У-Үдэ, 1954, 14-дэхи нюур.

ХИЛЫН СААНАҺАА — ТЕЛЕФОН, ТЕЛЕГРАФ, РАДИО

А. ДЭВИСЫЕ ХАМГААЛАЯЛ

ЛОНДОН. (ТАСС). Өөрынгөө ...үе, эрэлхэг зоригто американ ...триотка Анджела Дэвисые хам- ...алха кампанида хабаадахын ту- ...ерэһэн Ф. Джорданиие Анг- ...ин засагай түлөөлэгшэд октяб- ...ин 12-то аэропорт дээрэ олон ...хүлеэлгэһэн, асуулта хэһэн, ...нигүүд ба бэшэгүүдыень ...айгүйгөөр уншажа үзэһэн бай-...

...ушар мүнөөнэй Англида- ...байдалые, Великобританиин консерваторнуудай правительст- вын хархис политикые элирхэйл- нэ гээд һананаб гэжэ пресс-кон- ференци дээрэ тэрэ мэдүүлбэ. Үн- дэһэ яһанай талаар доромжолог- шод ба хүсөөр хашагшадта эсэр- гүүсэн тулалдадаг дүлэтэ тэм- сэлшэ—Анджела Дэвисые сүлөө- лүүлхын түлөө тэмсэлдэ олонии- тые элсүүлхэ зорилгоор Баруун Европын оронуудта Ф. Джордан ябажа байнхай.

Индохитадай фронтнууд дээрэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Лаосой ...триодуудай һүүлэй дүрбэ һа- ...соо туйлаһан амжалтанууд ...хай согсолмол мэдээнүүдые ...Лаосан Патет Лао агентство ...ижуулба. Июниин 1-һээ сен- ...ябриин 30 хүрэтэр Лаосой ...триодууд дайсанай 3400 га- ...ан солдат, офицернүүдые хүл- ...һөөнь буулгаа, американ 10 са- ...молет, вертоледуудые унагаа- гаа, 620 ехэ буу үгы хээ, сэрэ- гэй 16 автомашина галдаа.

Камбоджын Арадай сүлөө- лэлгын хүсэнүүд сентябриин 15-һаа октябриин 9 хүрэтэр дайсадай 1000 гаран солдат, офицернүүдые хүлһөөнь буул- гаа, 55 сэрэгэй автомашина (тэ- рэ тоодо 38 танк) үгы хээ, 19 самолет унагаагаа.

Дайнда эсэргүү хүдэлөөн үргэдэнэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). ...үүн-Урда Азида һүжэрһэн дайе ...болиулха зорилготой США-да ...эхилһэн энэ намарай хүдэлөөн- ...хэдэн арбаад мянган амери- ...канецууд хабаадана. Октяб- ...риин 13-да дайне буруушаал- ...гын бүхэнациональна үдэр тэм- ...дэглэгдэжэ, олониитын хабаа- ...далгатай митинг, демонстраци- ...нуудые Америкын эб найрам- ...далай түлөө тэмсэлшэд үнгэр- ...гөө.

...шэдэй нэгэдэмэл профсоюзай түлөөлэгшэ Эмиль Мейзи үгэ хэлээ.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн Нью-Йорк хотын мэр Дж. Линдсей гэгшэ Индохитадта үргэлжэлжэ байгаа дайнай аме- рикан арадта ушаруулһан со- циальна гүнзэгы удха шанар- тай хойшолонгууд дээрэ тог- тоо.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Вьет- ...намда боложо байгаа дайнда ...эсэргүү митинг Нью-Йоркын ...ол үйлсэнүүдэй нэгэндэ болоо. ...Энэ митингдэ 3 мянга гаран ...хүдэлмэришэд, студентнүүд, ...артистнууд хабаадаа.

США-гай Индохитадта ябуул- ...жа байгаа ээрхэг түримхэй ...политикые буруушаажа, ав- ...томобильна болон авиационно ...промышленностиин хүдэлмэри-...

ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ ДЭЭРЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН- ой Генеральна Ассамблейн XXVI сесси дээрэ юрэнхы по- литическэ асуудалнуудые зүб- шэн хэлсэлгэ дүүрэбэ. Зүбшэн хэлсэлгын үедэ 115 делегат үгэ хэлээ.

Уласхоорондын аюулгүйн байдал бэхижүүлгын, буу зэб- сэг хуряалгын асуудалнуудта үгэ хэлэгшэд гол анхаралаа хандуулаа. Буу зэбсэг хуряал- гаар бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай совет дурадхал үргэнөөр дэмжэгдээ. Аюулгүйн асуудалаар ойрын сагта бүхэ европын зүблөө зарлаха шуха- ла гэжэ ехэнхи делегадууд һа намжалаа. Тиихэдээ Европодо- хи шахардуу байдалһаа бүм- бэрсэг дэлхэй дээрэхи эб най- рамдал хамгаалха хэрэг сэхэ дулдыдана гэжэ тэдэнэр тэм- дэглээ.

Зүбшэн хэлсэлгын үедэ Из- раилиин ээрхэг түримхэй га- даадын политика эрид шууд буруушаагдаа. Имагтал Аюул- гүйн Соведэй 1967 оной нояб- риин 22-ой резолюциин үндэ- һэн дээрэ Дүтын Зүүн зүгэй асуудалнуудые шиидхэжэ боло- хо байна гэһэн һанамжа хэлэг- дээ. Вьетнамдахи дайн бай- даануудта эсэс табиха тухай Урда Вьетнамай Республикын революционно Саг зуурын пра- вительствын дурадхалнууд зүб- шэн хэлсэлгэ дээрэ дэмжэгдээ. Урда Африкын колониальна, расис ёһоной хархис засаг тү- рын ябуулганууд буруушааг- даа.

Р. НИКСОНЭЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Р. Никсон 1972 оной майн тэнгһээ хойшо Москва ошохоёо байһан тухай- гаа пресс-конференци дээрэ соносхоод, США Советскэ Со- юз хоёрой хоорондохи харил- саае һайжаруулха зорилготой албанай хэрэгээр аяншалга хэ- хэмни гэжэ мэдүүлээ.

Москвада юун тухай хэлсээ хэхэбта гэһэн корреспондент- нүүдэй асуудалда харюусаха зуураа, гол шухала асуудал- нуудые зүбшэн хэлсэхэбди гэжэ Никсон мэдүүлбэ. Стратегиче- скэ зэбсэгүүдые хизаарлаха ту- хай. Дүтын Зүүн зүгэй асуу- далнууд болон бусад зүйлнүүд тушаа хэлсээ хэхэбди гэбэ.

Энэ хэлсээмнай аша үрэтэй байха бэзэ гэжэ хүлеэнэбди гээд президент үргэлжэлүүлээ. Зарим ехэ алгасалдаата асуу- далнуудаа эгээн үндэр хэмжээн- дэ зүбшэн хэлсэжэ, хоорондохи харилсаагаа һайжаруулха зо- рилготойбди гэжэ Никсон хэ- лээ.

США Советскэ Союз хоёрой хоорондохи харилсаанда зарим тэды амжалтанууд туйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хүсэлтэйб, зү- гөөр бидэнэй хоорондо үшөөл ехэ зүришэлдөөтэ асуудалнууд бии байһаар. Эдэ бүхы зүри- шэлдөөтэ асуудалнууд гансата шиидхэгдэхэ гэжэ найданагүй- бди. Тиигэбэшье эгээ мүнөө үедэ нэгэл асуудалаар адли ха- раа бодолтойбди. Тэрэмнай — дайн тухай асуудал болоно. Манайшье ороной, бусадшье оронуудай аша туһада дайн хэрэгтэй бэшэ».

Москва албанай хэрэгээр ошохо гэжэ байһан ушарни Пе- кин ошолготойм ямаршье хол- боогүй гэжэ Никсон мэдүүлээ.

МОЖ-ой мэдүүлгэ

ПРАГА. (ТАСС). Зүүн Паки- станда тохёолдоһон байдалтай дашарамдуулан, Журналистнуу- дай уласхоорондын эмхиин ге- неральна секретариат мэдүүлгэ тунхаглаба. Энэ районд охи бай- далай үдэр бүри шахардуу шан- га боложо байһаниие эндэхи хэ- рэгүүд гэршэлнэ.

Дэлхэйн бүмбэрсэгэй энэ ху- бидахи политическэ байдалые гуримшуулха, Зүүн Пакистанай түрүү үзэл баримталдаг ажал ябуулагшадые мүрдэдэг ябадал болюулха, олон миллион хашаг- дан зугадагшадые түрэл нюта- гыень бусаахын тула хэшээл оролдолго гаргахыень түрүү үзэлтэй, демократическа хараа бодол баримталдаг бүхы журна- листнуудые уряална.

Дэлхэйн олониитэдэ хандаба

ЖЕНЕВЭ. (ТАСС). Зүүн Па- кистанһаа хашагдан тэрьелэг- шэдтэ түргэн туһаламжа үзүүл- хые уряалжа, ООН-ой хашаг- дан тэрьедэгшэдэй хэрэг эрхил- дэг верховно комиссар принц Садруддин Ага Хан дэлхэйн олониитэдэ, бүхы оронуудай правительствануудта хандаба. Мүнөө үедэ Индиин газар ню- тагуудта хороод байһан Зүүн Пакистанай хашагдан тэрьелэг- шэдэй байдалай хүшэр хүндэ болоһондо ехээр һанаагаа зобо- жо байһанаа верховно комиссар мэдүүлгэ соогоо элирхэйлнэ. «Эрэшүүл, эхэнэрнүүдэй, үндэр наһатанай, илангаяа хүүгэдэй гасалан, хохидол бүхы дэлхэйн зониие, тэдэнэй сэдьхэлые до- һолгоно», — гэжэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ.

Канадада хохидол ушаруулжа байһан политика

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Аме- рикэ Канада хоёрой харилсаа- най муудажа байһан тушаа һанаагаа зобонгёор «Де-Мойн Реджистер» газетэ бэшэнэ.

Канададахи «уласхоорондын корпораци» гэдэгтэ Америкын капитал диилэнхи хубииень эзэлдэг юм. Тэрэнэй Канадада хохидолтойгоор бэелүүлдэг «им- периализмын экономическа по- литикын» гол шалтагаануудай список тоолоор барахаар бэшэ гээд Миллер заана.

Америкэ Канада хоёрой хоо- рондо 1812 ондо болоһон зэб- сэгтэ тулалдаанһаа хойшонхи саг соо Канада США хоёрой хоорондо «мүнөөнэйхидэл адли арсалдаата байдал» байгаагүй шахуу юм гээд статьягай түгэс- хэлдэ онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Пакистанай сэрэгүүд Индо-Пакистанай хилэ шадар гулидхагдана

ДЕЛИ. (ТАСС). Индо-Паки- станай хилэ дээрэһээ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, Пакистанай армиин сэрэгэй ехэ соедине- нүүд тэндэ гулидхагдажа байн- хай. Хоёр армейскэ дивизи Кашмирта дайшалхы позици эзэлээ. Ябаган сэрэгэй найман, хуягта хоёр дивизи хилэ шада- рай районуудта ерээд байна. Зүүн Пакистанда гурбан диви- зи, дүрбэдэхи дивизиин зарим хубинь байрланхай.

Баруун Пакистанда 800 ки- лометр утатай, Инди Пакистан хоёрой хилэ шадарай районһоо хүн зониие нүүлгэнэ гэжэ Ин- диин «Нэшнл геральд» газетэ мэдээсэбэ. Пакистанай элдэб ажал ябуулагшад Индидэ эсэр- гүү дайнда уряалһан үгэнүү- дые, уряалнуудые хэнэ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

КОЛХОЗДОО ХҮНДЭТЭЙ

Түмэр Бадмаевич Габанов Ахын аймагай «Коммунизм» кол- хоздо малшанаар хүдэлжэ эхил- һээр үнинэй юм. Даажа абаһан малаа хододоо һайнаар адуулжа, һүүлэй хэдэн жэл соо нэгэшье үхэр гарза хоролтодо оруулна- гүй. Харууһалдаг малынь жэлэй дүрбэн сагта хүсэ шадалаар һайн байдаг юм. Зунай дулаан сагта— хүбшын ногооной хүхэдэ үхэр- нүүдээ һайнаар бэлшээжэ, хүсэ шадалыень нэмээхын, һайса тар- галуулхын тула ехэ оролдолго гаргадаг байна.

Нүхэр Габанов нёдондо 140 хашараг тушаажа абаа һэн. Үн- гэрөөшэ үбэлжэлгые эмхитэй һай- наар үнгэргөө. Зунай бэлшээриин таатай зохид сагай ерэмсээр гунжануудаа туугаад, тунга но- гоотой холын бэлшээридэ гараа һэн. Тиигээд тэдэнээ һайнаар тар- галуулхын тула бүхы шадалаа гарган, оролдосотойгоор хүдэлөө. Мүнөө харууһалдаг гунжадынь бултадаа хүсэ шадалаар һайнууд болонхой.

— Үхэрнүүдни зундаа нилээд таргалаа. Үбэлжэлгые ядарангүй үнгэргэхэ зэргэтэйбди, — гээд Түмэр Бадмаевич хөөрэнэ.

Харюусалгата ажалдаа һай- наар хандажа, һайн үрэ дүн туй- ладаг энэ малшан колхоз соогоо хүндэтэй болонхой. Түмэр Бадмае- вич Габанов һаяхан партиин гэ- шүүндэ кандидадаар абтаһан бай- на.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Б. Габанов.
П. ЖУЖАЕВАЙ фототекст.

ШАНАРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛХААР

РЕДАКЦИДА ХАРЮУСАНА

Иимэ гаршагтай шүүмжэлхы бэшэг манай газетын сентябриин 15-най номерто толилогдоһон байгаа. Тэрээн соо Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой магазинуудта шанар муутай хилээмэн Хэжэнгэ тосхоной пекарниһаа асарагдана, пекарниин хүтэлбэрилэг- шэд наймаанда гаргагдадаг хилээмэнэй шанар һайжаруулха талаар хэмжээ абанагүй гэжэ хэлэгдэһэн юм. Тус бэшэг Хэжэнгын айма- гай эд хэрэглэгшэдэй обществын правленидэ хэмжээ абахын тула эльгээгдээ һэн.

«Тус бэшэг хилээмэнэй пекарниин хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдэжэ, дутагдалнуудынь зүб гэжэ элирүүлэгдээ. Хи- лээмэнэй шанар һайжаруулха талаар зохихо хэмжээнүүд абтаа. Мүнөө «50 лет Октября» совхозой, мүн бусад нютагуудай магази- нуудта һайн шанартай хилээмэн худалдагдадаг болоо» гэжэ Хэ- жэнгын аймагай эд хэрэглэгшэдэй обществын правлениин түрүү- лэгшэ Е. Ламажапов манай газетын редакцида мэдээсэһэн байна.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

Уран шүлэгэй долгин дээрэ.
Шог ёгто мүрнүүд.
Харюусалгагүй ябадал тухай.

ГУРБАН ТҮБИИН ГУУЛИН ДУУНУУД

(БАГЛАА ШҮЛЭГҮҮД)

Азн түбидэ түрэһэн,
Азиин зүрхэн нютагтай
Буряад хүнэй бэшэһэн
Булган шүлэг шагныт даа!

Гурбан түбиин дуушадай
Гунан дайдадаа эльгээхэдэ,
Гуулин дуута хууршадай
Гурган дуудан жэргэхэдэ,
Болбосоронгы түрэлтэн
Булта анхаран талархаа,
Жэгшүүритэ үзэлтэн
Жэдэн, хорлохон шагнаархаа...

Нэгээ богоол болгоод,
Нүгөөдынь дарлажа нэтэрһэн
Нэмһэг муухай нүгэлэй
Нэрбэн гараһанһаа эхилэн,—
Тэнгэрн бүрхэг болоод,
Түби бүхэндэ харлаа һэн,
Аминай бэшэ, үхэлэй
Аянгын дуун сахилаа һэн.

Үрнэ, дурна оронуудташ,
Үмэнэ, умарн нютагуудташ,
Халуун хүйтэн, һэрюундэш,
Хада, гол, мүрэнүүдтэш
Хүрэнгэтэн, баяшуул—мүлжөө
һэн,
Хүдэлмэрншэн анги—хүгжөө
һэн.

Тэнгэрнин шарай хубилжа,
Саг үеын һэлтэбэшье,
Тэмсэлэй охин хурсадажа,
Социалис байдал дэлгэршэбэ.

Дайсан хархисууд дэлхэй дээр
Дай, шуһал жүрөөдэнэ,
Шархатаһан эрэмдэг хүнүүдэй
Шаажан нюдэ югөөлнэ.

Тэмсэлшэдэй шуһаар умдалдаг
Тэрэ хохимойнор самнана,
Хүсэрхэл, хурнсалаар ханадаг
Хүйхэр һальхайнар хатарна...

Эрхэ сүлөөгэй тэмсэлшэд,
Эрэлхэг дэлхэйн гэмнэгшэд
Алуурн зэмыень түгэсөөр
Амасуулхаяа хүсөөд,
Уужам тала, нутаараа ,
Ой тайга, хадаараа
Алхалан шууд гатална,
Аялгалан дуу татална.

Орон бүрнин,
Улад бүрнин,
Үндэһэн бүрнин,
Үнгэ бүрнин
Үри хүбүүд,
Үнэн хүнүүд
Улаан шуһан туг хюураа
Унагаангүйгөөр хурылаа...

Азн түбиндэ түрэһэн,
Азнин зүрхэн—нютагтай
Буряад хүнэй бэшэһэн
Булган шүлэг барнит даа!

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ХАМТАБДИ ШАМТАЯА, ХАЛУУН ВЬЕТНАМ!

Хамтаяабди шамтаяа,
халуун аяа Вьетнам!

Ханилаабди шамтаяа,
залуу инаг Thе Фам!*

Теэд шинии сэлмэг нюдэндэ
уншанам,
Тэнгэрнинш сэлмэг сээжэндэ
ушарнам:
Газар нютагышни
уули шубуун улайдажа,
Гааран ганиран,
хороор эшхэрнэ,
Гадаада далайһаа
хаб загаһан оргойдожо,
Гажангн, үрэбхюур шүдөө
шэгшэлнэ:

— Хайшан гэхэбнб
энэ нэгэн
Индохнтадай
амннай таһархада?
Хара мянгаараа
хадын хүмэгөөр
хосордог ха юм
хохндон шатан!

Үбшэн хамшаг, үрэбхюур
могой,
үлэн зоболон үмхэн залгидаг!
Өөрэнь юуб теэд,
үхэжэл байхадань,—
өөһэдөөл гэмтэй
үншэд хаям!

Бурма Азнин
буртаг муухай намаг соо
Вьетнам гү, ламанар гү,
элдэбын хорхойнууд
исаланхай,
Саһан дээрэ мүргүй,
сагаан гэхэ шарайгүй,
Саарһан дээрэ нэрэгүй,
сабдаг болохо табилантай!...

Баруунн Тэнгэрнин
банди-ухаатанай
бодол һаналынь
гүйхэн, богони,
Барлаг гэһэнээл
буян хэхые,
бэшэрэнги байхые
номлоно...
Хара муухай алууршад,
Хараха нюдөө нээгты!
Хамар дорохи
хахархай амаяа хаагты!
Тэрэ Умари, Үмэнэ Вьетнамай
зоригынь бата!
Thе Фамай нүхэдэй
тэмсэлэйнь зам ута!
Хоридохи зуунай
нангин сүлөөгэй һүмэдэ
Хоймор талаяа
хохимой толгойгоороо
тахяаша,
Арадай нэрээр
алдалһан баатартаа һүгэдэ,
Алдар солото
Вьетнам ороной таряаша!
Бузгай дарлалтые
үһэрэн бодоһон баатар
Бултанай зүрхэндэ
зэбүүрхэлэй гал бадаргаа!
Эхэ ороншо,
эрэлхэг тэмсэлшэ баатар
Эршэ габьягаа
Индохнтадтаа гаргаа!

Хүн түрэхэ, хүн ябаха
хүндэтэ эрхэеэ
Хүсэдөөр нэхэхэеэ,
үсэдөөр тэмсэхэеэ
Бодоһон баатарай,
унаһан баатарай,
Борби дээрээ
дахинаа зогсоходонь,
Үхэһэн баатарай,
мүнхэрһэн баатарай
Үбдэг дээрээ
гэдэргээ бодоходонь,
Тэрэс харша үзэлтэн
тэнсэхэгүй,—
Тэрэ сагай ерэхэнь
тимэшье хологүй!

Хамтаяабди шамтаяа,
халуун аяа Вьетнам!
Ханилаабди шамтаяа,
залуу инаг Thе Фам!

Гурбан елэн түбиин
гоёолто болон ерэһэн
Гунан дайда—Кубадни,
гал сорьён бадарыш!

Адаалхай түмэр сооһоо
амар сүлөө эрнһэн
Африкын хатуу хара
шарай шарайлан ...

Азиин ехэ
халуун зүрхэнтэй су...
Агуу Совет зүрхэн
адляар сохилно.

Эб хамтымнай
элшэтэ хюура туг
Эльгэн шамаяа, Вьетнам,
үмөөрэн долгилно.

*) *Thе Фам—вьетнам арадай баатар басаган.*

АНГУУШАД

ШОГ

Нэгэтэ нэгэ тосхоной гурбан хани нүхэд Ойдобой Енхор, Бөөшхын Юндэн, Хорлын Ханда гурбан агнуурида гараха гэжэ хэлсэбэд. Үе наһаараа агнажа үзөөгүй эдэ гурбан хүбшэ тайгын эзэн — баабгайда гараха гэжэ зүбшэбэд. Юундэб гэхэдэ, сахилгаан түргэн гүйдэг гүрөөһэн хүсэгдэхэ, оногдохогүй, дун сагаан шандаган амин хайра заахан, мяха багатай арьбагүй ха юм. Үхэрэй шэнээн баабгай алахада, юунһээшье бэлэн, нүхэнэйнь амһар дээрэ тодожо абаад лэ, буудажал мэдэ—тэрэш шинии гарта. Юрэдөө гурбан ехэ «баатарнууд» алдажа буудаагүйшье һаа, гурбан тээһээнь бажуугаад алаха шадал хүсэтэй бэшэ гүбди гэжэ хүлхэр-хүлхэр энеэлдэжэ, обоо хүбөө баабгайн өөхэ, мяха эдиһэн шэнгеэр урал амаяа долёон байгаад һэн.

Гурбан нүхэд хүнһэ хүшэ бэлдэжэ, буунуудые үргэлөөд, урда хадын хүбшэ гараба ха.

Хүбшэ тайгаар нилээд үни тэнэжэ, үдэшэ болохын урда тээхэнэ Бөөшхын Юндэн гэдэгынь томо бүдүүн хушын дорохоно баабгайн эшээ оложорхибо ха. «Ай зайлуул даа, хүбшымнай эзэн унтажа байна ёһотой даа, хүшүүргэдэжэ бодхоогоод тоншожорхихо болоо бэзэбди, бүхэли жэл эдихэ өөхэ, тоһотой болообди»,—гэжэ тэдэ баяртай хүхюугээр хөөрэлдөөд, жээрэб татажа арһыень хубаагуужабди гэлдээд, хэн хүшүүргэдэхэ, хэн буудаха, хэмнай тээ саана буу бария бэлэн байхаб гэжэ хэлсэбэ, нилээд удаан тоособо.

Ойдобой Енхор хүшүүргэдэхэ, Бөөшхын Юндэн буудаха, Хорлын Ханда тээ саанань бэлэн байха. Иигэжэ хэлсээд эхилбэ. Ута нарин һургааг отолжо, ханхагар ехэ нүхэ руунь гудараад хадхажа оробо.

Үнишье болобогүй, баабгайн галзуу хэрхирээн харанхы нүхэн сооһоо дуулдаба.

— Бэлэн байгты, толгойгоо бултайлгахатайнь адли хоёр нюдэнэйнь хоорондо буудажал мэдээрэй, — гэжэ Ойдобой Енхор хүндөөр уухилан хэлэнэ, хүшүүргэдэхэеэл мэдэнэ.

Гэнтэ ехэ хэрхирээн гараад, балбагар томо баабгайн тархи бултайжа, удаань бүхы бэень шуумар түргөөр гаража ерэбэ. Буугайшье абяан нээржэ, ой модон сууряаташаба. Барбагар баабгай нэгэ ехээр хашхараад унабагүй, галзуу шангаар хуугайлан, Ойдобой Енхорые даража унаба. Зоригтой Енхор мэгдэжэ ухаа алдабагүй, ута хутагаа һугалжа, улаан һуга руунь хадхажал мэдэбэ.

Саашань Енхор юунэй болоһыень хүсэд мэдэнэгүй, һайса һэгээ ороод харахадань, хүбшын эзэн өөдөө хаража үхэшөөд, Бөөшхын Юндэн буугаа хаяад тэрьелшэһэн, харин Хорлын Хандань бүгтэгэр хуһа унажархёод:

— Енхорые эдитэрнь, ойн заха гарахаб, Юндэниие хүсэтэрнь ородой һуурин хүрэхэб, чу-чу!— гэжэ хашхаржа, хоёр хүлөөрөө нэшэжэ байгаа һэн гэлсэдэг.

Д. ДАМБИЕВ.

СЭЛЭНГЫН ЮРӨӨЛНҮҮД

Дүрбэн эхэ, эсэгын юрөөлөөр
Ута насатай,
Удаан жаргалтай,
Газаагаа гайгүй,
Гэртээ гэнэгүй,
Ажал хүдэлмэридөө
амжалтатай,
Аха дүүнэртээ хүндэтэй,
Айл аймагтаа аятай,
Үетэн зондоо нэрэтэй,
Будаа шэнги бутаржа,
Таряан шэнги таража,
Хартаабха шэнги олон болжо
суухатнай болтогой!

* * *

Амаараа хэлсэн юрөөл болог,
Уласын захисан ухаан болог.
Үндэр газарта гэрээ табижа,
Үргэн дайдада малаа үдхэжэ,
Бата доро зүрхэтэй,
Баталсан зургаан хубитай,
Бэхи найман ханатай,
Бүдүүн зандан баганадтай,
Агар зандан хаалгатай,
Агархи зандан тэбхнтэй,
Абын алдараар нэрэтэй,
Эжын үнэрөөр үрнтэй
Хүлэгы сайны сэргэндээ уяжа,
Хүны сайны гэртээ оруулжа,
Ута насые насалжа,
Удаан жаргалые эдэлжэ
Суухатнай болтогой!

С. БАБУШКИНАЙ
суглуулбариһаа.

ТАНИЛСЫШ НАДИТАИМНИ.

СЭНГЭЛГЫН ХОЙШОЛОНГУУД

ЭНЭ НАҺАНДАМНАЙ хэзээдэшье хүгшэрхэгүй, хододоо илдам даруу, налгай зохид зантайлши, эжы! Ажалдаа удаархадашни гү, али хэды үдэрөөр командировкодо ябахадашни, гэртэхиншни, илангаяа үхибүүдшни, хүлеэжэ ядаха, нюдэнэйнгөө шалаштарнь сонхоор хаража һалахагүй. Нэгэ юумэнэй шүүд халта «пүрд» гэхэтэй хамта үүдэн тээшээ пэшгэрхэй табилдан гүйлдэхэ. Хэрбээ үнинэй хүлеэлгэжэ байһан эжынгээ ерээгүй һаа, бааpһан үхибүүд гансата уруу дуруухан болоод, шэмээгүйхэн наадажа орохо даа.

Эжы-а! Хаанашье, хэзээдэшье ходол хүлеэлгэжэ байдаг эгээ дүтын, эгээ найдамтай хүн гээшэлши.

Бүри һаяшаг дүрбэтэй болоһон Таня басаган юундэшьеб инаг дуратай эжыгээ хүлеэхээ болишоо һэн. Болишоо гэжэ гү? Зүгөөр эжынь гэрһээ холо ошодоггүй һэм шуу.

Сэмсэгэр гоё бэетэй, аялдар зөөлэн харасатай Нэлли гэжэ залуу эхэнэрые хүршэ айлайхидынь түрүүшээр яһала хүндэлдэг, гэр гэртээшье оролсодог һэн. Тэрэ эхэнэр түрүүшээр, үнэхөөрөөшье, гэмгүй байгаа. Ажалдаа урагшатай, коллективтээшье хүндэтэй. Ажалай һүүлээр гэртээ яаража ерэхэдэнь, хоёр үхибүүдынь эжыгээ баясуулжа, согтой хүхюун юумэд шууялдажа байха. Эбтэй этэй айлайхи амаралтын үдэр гэртээ миин һуухагүй, харин хүдөө талада гаража, байгаалиин сэнгэлигтэ сэнгэжэ, сүлөө сагаа яһала гоёор үнгэргэгшэ бэлэй. Заримдаа город ерэжэ, театрай бэлдэһэн шэнэ зүжэгүүдые һонирхон хараха. Хараһан шэнэ зүжэг гү, али уран һайханай фильм тухайда хөөрэлдэжэ байхыень шагнахада атаархамаар һэн. Юуб гэхэдэ, энэ залуу айлайхи сахилгаан хурдан үе сагай дабшасаһаа халташье гээгдэнэгүй гэжэ һанамаар бэлэй. Хэблэлһээ гараһан шэнэ номуудые тэрэ дорол уншаһан байха.

Сэхыень хэлэхэдэ, ажабайдалай халуун амисхаалые бэедээ һайса шэнгээхэһээ гадна, ниитын хэрэгтэ хубитаяа шадал зэргээрээ оруулалсахые оролдогшо һэн. Эбтэй этэй, үнэр баян ажаһуухаһаа дэмбэрэлтэй юумэн үгы ааб даа. Ушар тиимэһээ хүршэнэрынь энэ залуу айлайхиһаа жэшээ абахые гэхэ гү, али тон тэдээн шэнги һуухые оролдогшо һэн.

Тиигэжэ байтараа энэ айлайда нэгэл тиимэ ниилэмжэгүй байдал бии болобо. Хүршэнэрынь түрүүшээр обёороошьегүй байгаа. Нэлли К. гэгшэ залуу эхэнэр үнөөхил зандаа сэмсэгэр гоё, энеэбхилһээр. Нэгэтэ оройшог үдэшэ бишыхан үхибүүнэй һүгшаран һагад уйлаха абяан хаанашьеб даа дуулдажа һалабагүй. Харан гэхэдэнь, үнөөхи дүрбэтэйхэн Таня басаган байрынгаа үүдэндэ (газаа таладань) түшэлдэжэ һуунхай, аргааханаар даа уйлажа һууба. Үглөөнһөө нааша бороотой байжа, хубсаһаниинь шобто норошонхой. Багсаахада, энэ тэрээгүүр зүдэртэрөө зайгуултаһан, үлдэһэн хэбэртэй. Хүршэнэрынь абаһаар лэ гайхалдаба. «Урдань хада Нэлли К. үхибүүдээ нэгэтэшье газаалдаггүй һэмнай. Теэд юундэ басаганиинь үүдэнэй газаа байха болооб? Хубсаһанайнь муухай гээшэнь». Иимэрхүү бодолдо абтаһан хүршэ айлайнь эхэнэр тэрэ басагые гэртээ оруулаад, норошоһон нойтон хубсаһыень һэлгэжэ, халуун хоол эдюулбэ. Басаганай эдеэлжэ садаһан хойно:

— Эжышни хаанаб, ажалдаа гү?—гэжэ аргадан һагад хандаба. Басаган харюусабагүй. Үхибүүдтэйнь наадахадаа долдой долонгир аад, харин мүнөө юундэшьеб даа абяагүйхэн һууха юм. Басаганай сэлмэг һайхан хараса булингиртанхай, уйдхар гашуудалда даргаданхай. Юундэшьеб даа хүнэй урдаһаа сэхэ харанагүй, далтирна хэбэртэй.

— Абашни гэртээ гү?—гэжэ дахин асууба.

— Үгы, командировкодо, һаядаа ерэхэгүй,—гэжэ басаган обор тоборхоноор дуугарба.

— Эжышни хаана ошооб?

Басаган мүн баһа дуугарбагүй. Хүршэ айлайнгаа эхэнэрые шарайшалан хараадхиба. Тиигэжэ һуутараа толгойгоо бэедэнь нэнгэн бухаад бархиршаба.

— Би гэртээ орохогүйб. Абын ерэтэр гэртээ орохогүйб,—гэжэ басаганай хэлэхэдэ, өөдэгүй, муу юумэн болоо гэжэ тухайлба.

— Теэд эжышни гэртээ юм гү?

— Гэртээ!..

— Юундэ орохогүй хүмши? Али хэһээгээ гү? Заа, гэртээ оро даа. Би эжытэйшни хөөрэлдэхэб,—гэжэ хэлээд, бодохо гэхэдэнь, басаган бүри шангаар бажуулдажа, тугаарайхиһаа бүришье үлүүсэ айһан янзатай уйлашаба.

— Үгы, бү орогты. Эжымнай һогтуу хэбтэнэ. Тиихэдэ үшөө нэгэ таниигдаагүй эрэ хүн бии. Үшөө үглөөгүүр байхада намайе наадахыем баадхажа гаргаа һэн,—гэжэ хэлэхэдэнь, хүршэ айлайнь эхэнэр сошордохын ехээр сошордобо.

Тэрэ һүни Таня басаган хүршындөө хонохо баатай болоо һэн.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Нэлли К. тухай Улаан-Үдын аэропортдо һураг суу таража, таниха хүнүүдынь доохонуур шэбэнэлдэн шахуу хөөрэлдэдэг болобо. Саг үргэлжэ нилээд удаанаар командировкодо ябадаг хани нүхэртэньшье энэнь дуулдаба. Инаг дуратай һамгандаа этигэлтэй, хүсэд найдалтай ошодог Владимир К. энээндэнь анхаралаашье хандуулаагүй, хобууша һамгадай хоб зугаа байгаа юм бээз гэжэ һанадаг байгаа. Недели тухайда гэртээ байхадаа хүбүүн басаган хоёроо эсэгэ ёһоор мээхэйлэн эрхэлүүлээд, дахинаа ерэтэрнь ямаршьегүй һайн байхыень мүнгэ бад байса һамгандаа үгөөд, вертолёдтоо һуужа, геологическа партинуудай хүдэлдэг хүбшэ тайга, хада ууланууд дээгүүр ниидэн, нэгэ-хоёр һараар ябашахал даа.

Һамганайнгаа ажалһаа гарахада, Владимир К. сэдьхэлээ огтошье зобоогүй. «Мүнгэн яһала хүрэнэ. Һамганаймни хүдэлэншьегүй байһаниинь хүрөө. Үхибүүдээ харууһалаад, эхэ ёһоной тон зүб зүбшэл заабари үгөөд байна бэзэ» гэжэ тэрэ һанадаг байгаа ха. Теэд һамганиинь юундэ ажалһаа гэнтэ гараха болоо юм? Хэрбээ энэ асуудалаар саг дарыдань һонирхоод, сэхыень сэхэ руунь хөөрэлдөө һаань, иимэ өөдэгүй хойшолон болохогүй һэн ха. Зүгөөр яажа мэдэхэбши даа. Уридшалан тобшолол хэхэнь бэрхэтэй юм бээз.

Ажалай үедэ хэды дахин архидаад, оло дахин ажалдаа гарангүй үгы болошоходонь, бүгэдөөрэн гайхалдаһан гэхэ. Үбгэнэйнгөө хүзүүн дээрэ хүльбэрхысэ хүльбэрһэн Нэлли К. улам саашаа нэтэржэ, харгыһаа алад саашаа хадуурба. Үбгэнэйнгөө командировкоһоо ерэхэдэ, «уһан дээрэ үрмэ хүшөөмэ» гоёор хэлээд, уйдаһан сэдьхэлыень уяруулжа, таатай зохид болгожорхидог байгаа.

Тиигэһээр нэгэ, хоёр, гурбан жэл үнгэрөө. Дүрбэтэйхэн Таниин эжы архиин харгыда дууһан ороод, үхибүүдээ хүйтэ нойтоор хаяад, хэды үдэрөөр үгы болошодог бэлэй. Үнгэржэ ерэхэдээ гэртэхи үнэтэй эд бараагаа үнэгүйхэнөөр наймаалаад, архида таргадаг болобо. Айлаар зайжа газаа досоогуур хоножо ябахадань, хүнүүдшье шоо үзэжэ, шобто хаража һалахагүй юм.

Энэ үедэ үхибүүдынь яадаг байгааб? Эгээл энэ үедэ Нэлли К. үхибүүд тухайдаа огто бодоогүй, харин ганса өөрыгөө хэмһээ үлүүсэ хүндэлжэ, үдэр сагай «нүхэдтэй» хүхилдэжэ, сэнгэжэ ябаа бшуу. Владимир К. үхибүүдээ өөрынгөө эжыдэ эльгээгээд, һамгаяа архиһаань аргалуулаадшье туршаба. Теэд энэньшье туһа болоогүй. Һүүлшынгээ үгэ үгэһэн, яахын аргагүй найдуулһан эхэнэр хани нүхэрэйнгөө ажалайнгаа хэрэгээр ябахатай хамта үнөөхил харгыдаа орожо, «архиин алмай, тархиин талмай» болотороо наяраа. Бишыхан Таня һогтуу эжынгээ хажууда үдэр бүри һүгшарһан байха.

Эжы-а! Энэ наһандамнай хэзээдэшье хүгшэрхэгүй, хододоо илдам даруу, налгай уужам сэдьхэлтэйлши, эжы. Теэд эжын хүндэтэ нэрые Нэлли К. огтошье хүндэлөөгүй, үхибүүдэйнгээ урда айхабтар харюусалгатай байһанаа ойлгоогүй.

Ушар тиимэһээ Таня басаган хүгшэн эжыгээ инаглан нэрлэхэ баатай болоно.

М. ОСОДОЕВ.

УРАН ЗУРААШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

«Шестакова зураа. Тимин...»
Шэрээрнь танинабди.
Тиимэ!..

Мунгалова гү даа?
Мүн лэ ааб даа.
Зурадагшьегүй һаа, өөрөө
Зураашадтаа баатар даа!

Ямаанда мордоһон
Будамшуу
Яаран хайшаа тэгүүлнэб?
Гэсэрэй угжа хүхэһые
Геннадий мандаа
мэдүүлээ...

«Түрүүлэгшын шэрээдэ
һууха да
Түбэгтэйшэг лэ хэбэртэй»...
Солбон һанаата болонги,
Сохоёо һабардана хэбэртэй.

А. БРИТОВАГАЙ зурагууд.

ШОГ ТААБАРИНУУД

ТЭРЭ БА ЭНЭ

Тэрэ Энэ хоёр хаяа хадхаад һуудаг бэлэй. Тиигэбэшье бэе бэедээ булай дурагүй, уулзахатайгаа хамта шуһа нюдэя болоторoo наншалдаашаха. Наншалдаад болихо гү гэхэдэш, үгы даа, хара шортоо. Нэгэнийнь нүгөөдэеэ заабол үхэтэрнь сохидог муутай юм.

Абари зангыньшье ташха ондоо. Тэрэ гэгшэнь сухалтай, хэрүүлшэ, дайралдаһан юумэнтэй энгэрдэлдээд, наншалдашаха даа. Энэ гээшэнь эжы мэтэ энхэргэн, бүхы юумэндэ илдам дарууханаар хандажа, урма зориг бадаруулжа байдаг. Хэрзэгы муухай аашатай Тэрэ гэгшэдээ Энэнь үхэтэрөө сохюулдаггшье һаа, уданшьегүй һөөргөө амидыржа бодоод, оршон тойрониие баясуулжа, набша намаагаар надхуулжа жаргуулдаг юм. Харин Тэрэ гээшэнь бүхы юумые үгы хэжэ, буляажа, амидыгаар үрэбхижэ һалгаадаг.

Тиихэдэ Тэрэ Энэ хоёр юуд гээшэб? **Үбэл зун** хоёр.

ӨӨРӨӨ ЗЭМЭТЭЙШ

Аюулгүйе сахидаг түлөөлэгшэдэ нэгэ хүн ороод:

— Үсэгэлдэр үдэшэ гэртээ ошожо ябатарни, хоёр хүн гэнтэ гудамжада байлгаад, магазинһаа абаһан юумыем буляаха һанаатай сохихоор аашалаа. Нэгыень шууд халта танижа үрдеэб. Дары бушуу хэмжээ абаха хэрэгтэй,— гэжэ мэдүүлбэ.

— Магазинһаа абаһан юумыетнай буляагаа һэн гү?

— Үгы-ы...

— Сохёогүй һэн бэзэ?

— Үгы-ы...

— Тиихэдээ ойлгосотой. Юу хээгээ буляалгаһан, сохюулһан хойноо намда ерээрэй. Мүнөө ямаршье тэмдэг үгы байна.

ДУРАМ ҮГЫ

Унаган нүхэд нэгэтэ суглараад, һониноо хэлсэжэ оробол даа. Тиигэжэ байтараа нэгэнинь:

— Машинист болоо һаа,— гэжэ дуугарба.

— Би лаб лэ эмшэлэгшэ болохоб,—гэбэ хоёрдохинь.

— Уран зурааша болоошонь һураггүй дээрэ һааб даа,—гэжэ гурбадахинь маһалзаба.

— Лётчик болоһонһоо һайн юумэн үгы гэжэ һанагшаб,— гэжэ гурбадахинь лаблаба.

Юун болохо тухайдаа унаган нүхэд яһала зохидоор хөөрэлдөөшье һаа, заатагүй хүрэжэ ерэдэг нэгэ шухала юумэ мартаа һэн. Тэрэнь юун байгаа хаб? **Үтэлхэ наһаяа дурдаагүй.**

ЭХИР ХОЁР

Эхир хоёр (аха дүү хоёр) энэ наһандаа нэгэтэшье бэе бэеэ харалсаагүй гэхэ. Нэгэниинь нүгөөдэеэ бэдэрээд гүйдэг, теэд улаан нюураараа юундэшьеб даа уулзажа шададаггүй. Аханьгүйжэ ерээд:

— Дүү басагамни хаанаб? Хараагүй һэн гүт? — гэжэ һурадаг.

— Шинии хойноһоо гүйжэ ябаа һэн лэ,— гэжэ тиихэдэнь харюусадаг.

Дүү басаганиинь амидаһан юумэн гүйжэ ерээд:

— Ахай энээгүүр ябаагүй һэн гү? — гэжэ һураха.

— Шамайе һурагшалаад лэ гараа һэн,— гэһэн харюу дуулдаха даа.

Бэе бэеэ ололсодоггүй эхир хоёрнай хэд гээшэб?
Үдэр һүни хоёр.

Ф. БАЛДАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. ... дэлмэришэн бүхэнэй арга ... жо»—уншагшын түрүү ... ТАСС-ай һүүлэй мэдээ... «Алтан намарай хүдэлмэри... хай информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. ... тийна һуралсалай жэл»—В. ... ринагай статья. Хүршэ обл... һоо абтаһан һонинууд.

Гурбадахи хуудаһанда. ... үрэ ехэтэй харилсан ажалл... —ТАСС-ай материал. «... болзорһоо гээгдэнэб?»—Ю. ... ряшиновай корреспонденци... лын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. ... тын үдэрэй хуудаһан.

ЭНХИР КРАН

МОСКВА ХАРУУЛ...
13.00 — орон доторхи ...
13.20 — спортын гимнас... эхэнэрнүүдэй дунда Евр... түрүү һуури ээзлхын ... эхилһэн мүрысөөн дамжу... даха. 14.00 — арадай ... хүгжөөлгэдэ зорюула... дамжуулга. 14.30—үхиб... зорюулагдаһан дам... га. 15.00 — А. Дол... ханянай дуунууд дамжу... ха. 15.30 — Владивосто... лестудиин программа. 16.30-... «Бэдэрэлгэ» гэһэн теле... нах. 17.20 — орон доторх... нин. 17.30—городуудай ... жэмтэ мүрысөөн. 18.30-... «Кольцов тухай дуун» ... уран һайханай фильм.
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...
20.00 — «Неделя» ... программа. МОСКВА ... РУУЛНА: 21.30 — концер... 22.10 — «Портовые истор... гэһэн ГДР-эй телевиде... уран һайханай фильм. 23.30 «Время» гэһэн һүүлэй һон... программа. 24.00—спор... гимнастикаар эхэнэрнүүд... дунда Европын түрүү һуу... ээзлхын түлөө эхилһэн мүр... сөөн.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиамет... мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнө... Буряад ороной дэбисхэр ... үүлэтэйшэг байха, шиниг нойт... орохогүй. Баруун-урдаһаа ... лаханаар һалхилха. Темпе... ра 7—12 градус, хойто ай... гуудта 2—7 градус ду... Улаан-Үдэдэ һүниндөө ... градус хүйтэн, үдэртөө 9—... градус дулаан байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н-02537. Заказ № 1083.